

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Richard Klos

Neplatnost a neúčinnost právních úkonů v insolvenčním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Neplatnost a neúčinnost právních úkonů v insolvenčním řízení vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 13. dubna 2018

.....

Richard Klos

Touto cestou bych rád poděkoval JUDr. Markovi Jurášovi, Ph.D. za jeho ochotu, vstřícný přístup, odborné vedení a užitečné a cenné rady při psaní práce.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Neplatnost právních úkonů v insolvenčním řízení.....	10
1.1. Význam obecné úpravy občanského zákoníku pro posouzení neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení	10
1.2. Procesní aspekty neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení	10
1.2.1. Příslušnost insolvenčních soudů.....	11
1.2.2. Přerušování řízení o vyslovení neplatnosti právního úkonu vedené jiným orgánem..	12
1.2.3. Dovolání se neplatnosti vs. posouzení neplatnosti ex offi	14
1.2.4. Následky zjištěné neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení	15
1.3. Hmotněprávní důvody neplatnosti právních úkonů v insolvenčním zákoně	18
1.3.1. Odmítnutí daru, dědictví, nebo uzavření nevýhodné dohody o vypořádání dědictví..	18
1.3.2. Neplatnost smluv mezi manželi.....	19
1.3.3. Osoby se zákazem nabývání majetku z podstaty	20
1.3.4. Úkony učiněné bez souhlasu požadovaného reorganizačním plánem.....	21
1.4. Rozlišování mezi neplatnostmi absolutní a relativní	22
2. Neúčinnost právních úkonů v insolvenčním řízení.....	23
2.1. Využití obecné úpravy občanského zákoníku pro posouzení neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení	23
2.2. Typizace neúčinných právních úkonů	24
2.3. Výlučná pravomoc insolvenčního soudu v kontextu se souběhem obecné a insolvenční odporovatelnosti.....	25
2.4. Povinnost vydat plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty.....	28

2.4.1.	Vzájemná plnění z neúčinného právního úkonu	29
2.4.2.	Osoby povinné vydat plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty	30
2.4.3.	Nepřípustnost započtení	31
2.5.	Odpůrčí žaloba.....	32
2.6.	Neúčinnost na základě odporovatelnosti.....	37
2.6.1.	Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění	37
2.6.2.	Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů	40
2.6.3.	Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů	42
2.7.	Neúčinnost ze zákona	43
3.	Vzájemný vztah mezi neplatností a neúčinností právních úkonů v insolvenčním řízení.....	45
	Závěr	47
	Seznam použitých zdrojů	49
	Abstrakt	53
	Abstract	53
	Seznam klíčových slov.....	54

Seznam zkratk

- InsZ** Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon),
ve znění pozdějších předpisů
- ObčZ** Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- o.s.ř.** Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Dlužníci se často dostávají do stavu, kdy neplní své závazky. Mnohdy je neplní, neboť z jakéhokoliv důvodu nechtějí, ačkoliv by byli schopni svým závazkům dostát. Pro takové případy slouží právní úprava zejména zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“) a zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád“). Jindy se ale dlužníci nacházejí v situaci, kdy množství a výše jejich závazků způsobuje, že je objektivně nejsou schopni ze svých aktiv splácet. Dlužníci se do těchto situací mohou dostat ze spousty důvodů. Jejich solventnost se pak více či méně blíží k nule. Diplomová práce je zaměřena na téma související s objektivní neschopností dlužníků plnit své závazky, proto další výklad je věnován pouze problematice insolvenčního práva.

Jak plyne z § 1 písm. a) InsZ, předmětem insolvenčního práva je *„řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů“*. Na rozdíl od exekučního řízení, které slouží individuálnímu zájmu konkrétního věřitele, je v insolvenčním řízení tento individuální zájem konkrétního věřitele vytlačen kolektivním zájmem všech věřitelů.

Nejvyšší zájem věřitelů v insolvenčním řízení spočívá na uspokojení jejich pohledávek v nejvyšší možné míře. Toho lze dosáhnout mimo jiné zabráněním dlužníkovi v převodu jeho majetku na jinou osobu, typicky na osobu jemu blízkou, nebo, je-li dlužníkem právnická osoba, na osobu, která s ním tvoří koncern. Efektivní využití institutů neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů je jedním z důležitých článků soustavy zajišťující nejvyšší možné uspokojení věřitelů. I proto je nezbytné, aby zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“) a další s ním propojené právní předpisy dostatečně efektivně regulovaly situace, kdy dlužníci disponují se svým majetkem v rozporu s uvedeným zájmem věřitelů. Zákonný podklad neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení je obsažen v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) a zejména pak v samotném insolvenčním zákoně. Je však nutné si uvědomit, že ani sebelepší právní úprava není schopna věřitelům zajistit uspokojení od dlužníků, kteří nedisponují dostatečným majetkem, a ani

v budoucnu neočekávají dostatečné příjmy. Na tuhle skutečnost by neměly subjekty již v rámci kontraktace zapomínat.¹

Skrze rozbor všech ustanovení hlavy sedmé, části první insolvenčního zákona, věnující se neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení, je práce zaměřena na aktuální výklad, pochopení a využití daných institutů v praxi. Podrobněji zkoumána jsou zejména ustanovení, jejichž užití v praxi činí problémy, neboť tato ustanovení lze vykládat vícero způsoby a konečná východiska poskytuje až rozhodovací praxe soudů. Stěžejní součástí práce je analýza právní úpravy za účelem nastínění stavu *de lege lata*, kontra otázkám *de lege ferenda*. Stěžejní zdroj práce představuje soudní judikatura.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První část obsahuje analýzu právní úpravy neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení. Zde po uvedení významu právní úpravy občanského zákoníku následuje jedna ze stěžejních kapitol práce, věnující se procesním aspektům neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení. Spadá sem zejména pojednání o výlučné pravomoci insolvenčního soudu, o postupu ke zjištění neplatnosti úkonu a o následcích zjištěné neplatnosti úkonu. Dále je do části práce, věnované neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení, zařazena analýza všech hmotněprávních norem insolvenčního zákona, které zakládají neplatnost právních úkonů. A na závěr této části je vysvětleno, jak rozlišovat mezi absolutní a relativní neplatností úkonů. V této části práce jsou použity obecně teoretické vědní metody. Využitím systémové analýzy, syntézy a indukce jsou v práci odhaleny nedostatky procesněprávních ustanovení insolvenčního zákona a nastíněna možná řešení.

Druhá část práce obsahuje analýzu právní úpravy neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení. Rovněž i zde je nejprve poukázáno na vztah mezi občanským zákoníkem a insolvenčním zákonem. Následně je analýza zaměřena na výlučnou pravomoc insolvenčního soudu v kontextu se souběhem obecné a insolvenční odporovatelnosti a na povinnost vydat plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty. Dále jsou detailně rozebrány problematické aspekty právní úpravy odpůrcí žaloby v insolvenčním řízení. A na závěr je vysvětleno dělení neúčinných úkonů na neúčinné na základě odporovatelnosti a neúčinné ze zákona. V práci rovněž nechybí ani vymezení vzájemného vztahu mezi neplatností a neúčinností právních úkonů v insolvenčním zákoně. V této části práce jsou použity vědní metody empirické i obecně

¹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 159.

teoretické. Empirická metoda je využita při analýze judikatury soudů vyšších instancí s cílem odhalit, jak tyto soudy pohlíží na možnost domáhat se v insolvenčním řízení odpůrcí žalobou krom určení neúčinnosti také uložení povinnosti plnit. Z obecně teoretických vědních metod jsou využity systémová analýza, syntéza a indukce. Těmito metodami jsou rozebrána problematiska ustanovení insolvenčního zákona za účelem nalezení jejich správného výkladu.

Terminologicky práce užívá pojmosloví občanského zákoníku i insolvenčního zákona. Rozdíl v terminologii těchto dvou právních předpisů spočívá v užívání pojmu „právní jednání“ v občanském zákoníku a pojmu „právní úkon“ v insolvenčním zákoně. Insolvenční zákon nabyl platnosti a účinnosti v době účinnosti občanského zákoníku z roku 1964² a navazoval na jeho terminologii. S účinností nového občanského zákoníku byl od 1. 1. 2014 v soukromém právu pojem právní úkon nahrazen pojmem právní jednání. Současný občanský zákoník zavedením pojmu právní jednání vyjadřuje mimo jiné změnu koncepce a diskontinuitu oproti minulému právnímu úpravě.³ Většina právních předpisů na tuto změnu zareagovala svými novelami. Rovněž v rámci insolvenčního zákona došlo k významné novele nazývané revizní, či systémová,⁴ nicméně terminologie „právní úkon“ v něm zůstala zachována. Považuji to za nedůslednost rekonstrukce. Za pomoci přechodného ustanovení § 3029 odst. 1 ObčZ je nesrovnalost vykládána následovně: *„dovolávají-li se právní předpisy ustanovení, která se tímto zákonem zrušují, vstupují na jejich místo jim odpovídající ustanovení tohoto zákona.“* Pokud tedy insolvenční zákon používá pojem právní úkon, lze se domnívat, že se dle výkladu občanského zákoníku jedná o právní jednání.

² Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 132/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2013.

³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

⁴ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správciích, ve znění pozdějších předpisů.

1. Neplatnost právních úkonů v insolvenčním řízení

1.1. Význam obecné úpravy občanského zákoníku pro posouzení neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení

Instituty neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení vycházejí z občanského práva, které je obecným právním předpisem pro úpravu řešení úpadku, a jsou s ním do značné míry provázány. Právní úpravu neplatnosti právního jednání (úkonů) obsahují jak občanský zákoník, tak insolvenční zákon. Pravidla o neplatnosti právního jednání obsažená v občanském zákoníku mají obecnou povahu vůči zvláštní právní úpravě v insolvenčním zákoně. Občanský zákoník tak je vůči insolvenčnímu zákonu v postavení *lex generalis*, přičemž se uplatní zásada *lex specialis derogat legi generali*. Zvláštní právní úprava v insolvenčním zákoně má přednost před obecnými normami občanského zákoníku a v souladu se zásadou subsidiarity tak k aplikaci norem z občanského zákoníku v insolvenčním řízení dochází pouze tehdy, pokud insolvenční zákon nestanoví pravidla vlastní. Insolvenční zákon uvádí oproti občanskému zákoníku navrch několik dalších hmotněprávních norem zakládající důvody neplatnosti, a zejména zcela odlišné procesní aspekty uplatnění neplatnosti v insolvenčním řízení.⁵

1.2. Procesní aspekty neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení

Procesní stránka neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení je upravena v ustanoveních § 231 až § 234 InsZ, které zakládají nové, předchozím právním předpisem⁶ neupravené zásady.⁷ Na tato ustanovení je nutné hledět jako na speciální vůči obecným ustanovením o neplatnosti.⁸ Již dříve bylo vyloženo, že zejména procesní stránka věci je v insolvenčním právu v mnohých ohledech odlišná od obecné úpravy obsažené v občanském soudním řádu. Jako nejzajímavější odchylku od obecné procesněprávní úpravy považují v určitých případech nerespektování negativních podmínek řízení, jako jsou překážky *litispendence* a *rei iudicatae*, o čemž je pojednáno v kapitole 1.2.2.

⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 203-204.

⁶ Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. 264/2006 Sb., účinném ke dni 31. 12. 2007

⁷ POHL, Tomáš. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 14, č. 11, s. 29.

⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb.

1.2.1. Příslušnost insolvenčních soudů

Není rozhodné, zda posuzovaný právní úkon učinil sám dlužník, anebo osoba od dlužníka odlišná. Neplatný úkon totiž může učinit jakákoliv osoba. Pouze je nezbytné, aby se úkon týkal dlužníkovy majetku nebo jeho právních vztahů. Typicky se může jednat o jednostranný právní úkon třetí osoby v podobě výzvy k navrácení daru. Právní úprava proklamuje, že neplatnost se pouze deklaruje, nicméně stanovuje, že v průběhu insolvenčního řízení zjišťuje neplatnost výhradně insolvenční soud.⁹ Ustanovení § 231 odst. 2 InsZ zakládá výlučnou kompetenci insolvenčního soudu pro posouzení neplatnosti právního úkonu v průběhu insolvenčního řízení, přičemž dle ustanovení § 231 odst. 1 InsZ „*insolvenční soud není vázán rozhodnutím jiného soudu či orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti úkonu týkajícího se majetku nebo závazku dlužníka, ani jiným způsobem tohoto zjištění*“. Jelikož takovým rozhodnutím není vázán, vždy si věc posoudí a rozhodne o ní sám. Také zde se ale objevuje výjimka z pravidla, neboť hned následující ustanovení v § 232 InsZ hovoří o neplatnosti zjištěné rozhodnutím jiného soudu jako o závazném rozhodnutí i pro insolvenční soud. Ovšem v takovém případě je pro považování právního úkonu za neplatný také v insolvenčním řízení nezbytné, aby ono soudní řízení zjišťující neplatnost právního úkonu bylo pravomocně skončeno již před samotným zahájením insolvenčního řízení.¹⁰ A není rozhodné, zda jiný soud řešil neplatnost úkonu jako hlavní předmět řízení, anebo jen jako předběžnou otázku. Jedině v takovém případě je insolvenční soud vázán rozhodnutím o neplatnosti jiného orgánu, a dále neposuzuje věc sám.

Rovněž insolvenční soud může neplatnost deklarovat dvěma způsoby. (1) Rozhodnutím v samostatném soudním řízení, tzn. v incidenčním sporu vedeném výhradně ve věci neplatnosti určitého úkonu,¹¹ nebo (2) jako výsledek předběžné otázky v jiném soudním řízení, a to např. v rámci řízení o excindační žalobě podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) InsZ, nebo v libovolném jiném incidenčním sporu.

Mám za to, že přiznání pravomoci a příslušnosti k veškerým řízením o určení neplatnosti právního úkonu insolvenčnímu soudu, jež vede konkrétní insolvenční řízení dlužníka, pozitivně

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb.

¹⁰ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 815.

¹¹ Zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, účinným ode dne 1. 1. 2014, bylo vyjasněno, že řízení o neplatnosti je incidenčním sporem podle ustanovení § 159 odst. 1. písm. g) InsZ.

napomáhá k ochraně majetkové podstaty a zároveň efektivně zajišťuje vydávání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatného právního úkonu zpět do majetkové podstaty. Koncentrace všech řízení o neplatnosti v insolvenčním řízení u insolvenčních soudů tak znemožňuje například vyvádění majetku z majetkové podstaty na základě určovacích žalob dle občanského soudního řádu u obecných soudů.¹²

1.2.2. Přerušování řízení o vyslovení neplatnosti právního úkonu vedené jiným orgánem

Ustanovení § 231 InsZ má za cíl zajistit, aby v průběhu insolvenčního řízení posuzoval neplatnost právních úkonů týkajících se majetku nebo závazků dlužníka pouze insolvenční soud. Jde o princip *vis attractiva concursus*, dle kterého všechny právní otázky týkající se insolvenčního řízení mají být řešeny insolvenčním soudem, jehož pravomoc a příslušnost je založena přitažlivou silou konkursu.¹³ „Ustanovení § 231 se výslovně odchyluje od zásady hodnocení důkazů v „běžném“ občanském soudním řízení vyjádřené ve druhém odstavci § 135 OSŘ, že je věcí soudu, jaký postup zvolí, má-li posoudit otázku, o níž přísluší rozhodnout jinému orgánu, a že z takového rozhodnutí vychází v případě, bylo-li již vydáno.“¹⁴ Koncentrací řízení u insolvenčního soudu insolvenční zákon zajišťuje, aby otázka neplatnosti právního úkonu nebyla účelově vytěsněna mimo procedury nastavené insolvenčním právem. Vylučuje tak zjišťování neplatnosti úkonu na základě určovacích žalob u obecných soudů.¹⁵ Tím je znemožněno účelovému blokování incidenčních sporů z důvodu vedení řízení o určovací žalobě u obecných soudů. Nemůže tak nastat situace, kdy by obecné soudy zdlouhavě rozhodovaly o otázce neplatnosti, kterou by jinak mohl řešit insolvenční soud jako předběžnou otázku v řízení.¹⁶

Byla-li však neplatnost právního úkonu zjištěna soudním rozhodnutím, které nabylo právní moci ještě před zahájením insolvenčního řízení, považuje se dle ustanovení § 232 InsZ právní úkon za neplatný i v insolvenčním řízení. Insolvenční soud je zjištěnou neplatností vázán a právní úkon z hlediska jeho platnosti dále neposuzuje. Otázkou ovšem zůstává, jaké následky způsobí rozhodnutí, které soud vydal před zahájením insolvenčního řízení, ale nabylo právní moci až poté, nebo dokonce které vydal až po zahájení insolvenčního řízení, a zároveň ještě před přerušением onoho řízení nabylo právní moci. K přerušování většiny řízení totiž nedochází již

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011.

¹³ RICHTER, Tomáš. Základní zásady insolvenčního řízení. *Právník*, 2016, roč. 157, č. 9, s. 723-724.

¹⁴ ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením rady ES 1346/2000*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 358-359.

¹⁵ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 409.

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011.

samotným zahájením insolvenčního řízení, nýbrž dle ustanovení § 140a odst. 1 InsZ až rozhodnutím o úpadku, nebo dle § 263 a násl. InsZ až prohlášením konkursu. Od zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku, popřípadě do prohlášení konkursu běžně uplyne dostatečně dlouhá doba, aby k výše nastíněným situacím mohlo dojít. A jelikož právní úprava neplatnosti neobsahuje obdobné pravidlo jako právní úprava neúčinnosti v ustanovení § 239 odst. 1 InsZ *in fine*, které stanoví, že „*jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůrcí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat*“, mohou nastat v praxi určité komplikace.¹⁷

Protože insolvenční zákon nevymezuje pro praxi dostatečně konkurenci mezi řízením o neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka u obecného soudu a řízením o téže věci u insolvenčního soudu, jeví se otázka litispendence ve smyslu ustanovení § 83 odst. 1 o.s.ř. jako problematická záležitost. V souladu s textem insolvenčního zákona totiž je možné, aby i po zahájení insolvenčního řízení bylo vedeno řízení o neplatnosti u obecného soudu, a ještě před tím, než by došlo k jeho přerušení dle ustanovení § 140a odst. 1, případně § 263 InsZ, by v tomto řízení bylo vydáno rozhodnutí, které by současně mohlo nabýt právní moci v průběhu insolvenčního řízení, před zveřejněním rozhodnutí o úpadku v insolvenčním rejstříku (ustanovení § 140a odst. 4 *a contrario*). Nikde není dáno, že výsledek u obecného soudu bude vždy stejný jako výsledek poté zjištěný v téže věci insolvenčním soudem. Insolvenční soud samozřejmě nebude vázán rozhodnutím obecného soudu, ale účastníci tohoto řízení ano. Účastníkům řízení tak může vzniknout citelný zásah do právní jistoty, což není vítaným jevem.¹⁸

K výše nastíněným nesrovnalostem v právní úpravě insolvenčního zákona se stavím kriticky. Jako přijatelné východisko, které by mohlo osvětlit tuto problematiku, považuji budoucí judikатурní výklad soudů vyšších instancí. V ideálním případě se ale přikláním ke změně právní úpravy *de lege ferenda*, která by se inspirovala již zmíněným ustanovením § 239 odst. 1 InsZ *in fine*, s tím, že pokud by po přerušení řízení o stejné věci rozhodl insolvenční soud, po odpadnutí překážky by byl obecný soud vázán rozhodnutím insolvenčního soudu a řízení by pro novou překážku *rei iudicatae* zastavil. A již více by nemohlo dojít k zásahu do právní jistoty.

¹⁷ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 754-755.

¹⁸ Tamtéž.

1.2.3. Dovolání se neplatnosti vs. posouzení neplatnosti ex offio

Již výše zmíněnou velkou novelou insolvenčního zákona,¹⁹ účinnou ode dne 1. 1. 2014, došlo také ke změně právní úpravy vymezující osoby aktivně legitimované k podání žaloby zahajující incidenční spor o určení neplatnosti konkrétního právního úkonu. Tou bylo upuštěno od taxativního výčtu oprávněných osob k podání žaloby.²⁰ Nyní se tak aktivní legitimace řeší pomocí obecné právní úpravy. Explicitní uvedení insolvenčního správce v ustanovení § 231 odst. 3 InsZ, dle něhož *„je-li k neplatnosti právního úkonu nutné, aby ten, kdo je takovým úkonem dotčen, se jeho neplatnosti dovolal, může tak učinit i insolvenční správce“*, ale zůstalo ponecháno. Ustanovení navazuje na právní úpravu dělicí neplatnost na absolutní a relativní s tím, že na základě vzneseného požadavku „dovolat se neplatnosti“ navazuje konkrétně na právní úpravu relativní neplatnosti.

Dle obecné úpravy se za oprávněný subjekt k dovolání se neplatnosti považuje osoba, která byla účastníkem posuzovaného právního úkonu. Může jím být ovšem i osoba, která účastníkem posuzovaného právního úkonu nebyla, ale tímto úkonem je na svých právech dotčena. Často se bude jednat o manžela dlužníka z důvodu úkonu týkajícího se jejich společného jmění manželů. Jelikož není insolvenční správce osobou, jež by byla neplatností právního úkonu bezprostředně dotčena, teprve až jeho výslovné uvedení v insolvenčním zákoně jej činí osobou oprávněnou k domáhání se relativní neplatnosti.²¹

Rovněž v insolvenčním řízení je dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. g) InsZ nutné při podání určovací žaloby prokázat naléhavý právní zájem.²² Dle ustálené judikatury *„naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo právo žalobce nebo právní vztah, na němž je účasten, ohroženo, eventuálně tam, kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým“*.²³

Z ustanovení § 231 InsZ lze dovodit, že absolutní neplatnost v insolvenčním řízení posuzuje insolvenční soud sám z úřední povinnosti, zatímco v případě neplatnosti relativní se jí

¹⁹ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Dle stavu textu § 231 odst. 2 InsZ, účinného do 31. 12. 2013, „žalobu v tomto sporu mohou podat účastníci insolvenčního řízení s výjimkou dlužníka, nejde-li o dlužníka s dispozičními oprávněními, insolvenční správce a státní zastupitelství. Žalobcem nebo žalovaným musí být vždy insolvenční správce.“

²¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 756.

²² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014.

²³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 103 VSPH 11/2016 (KSLB 76 INS 766/2011).

bude zabývat v souladu s ustanovením § 231 odst. 3 InsZ, jen pokud se jí dovolá oprávněná osoba, případně insolvenční správce. Jde-li o posouzení absolutní neplatnosti jako předběžné otázky, postupuje insolvenční soud toliko z úřední povinnosti. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu sice k absolutní neplatnosti soud přihlíží *ex officio*, ovšem jen když se o důvodu absolutní neplatnosti dozví procesně korektním způsobem.²⁴ Pokud je posouzení otázky absolutní neplatnosti hlavním předmětem řízení, postupuje soud při posuzování absolutní neplatnosti *de facto* na návrh, nicméně není při rozhodování omezen pouze na navrhované důvody a přihlíží i k jiným skutečnostem.²⁵

Insolvenční soud v souladu se zásadou *iura novit curia* není vázán právní kvalifikací druhu neplatnosti právního úkonu v žalobním návrhu. Je tak nerozhodné, zda žalobce v žalobním návrhu kvalifikuje neplatnost úkonu jako relativní, anebo jako absolutní.²⁶

V jiných případech je ovšem pro insolvenční soud, ale zároveň i pro oprávněné osoby mimořádně důležité pečlivě rozlišovat mezi neplatnostmi absolutní a relativní, neboť k jejich zjištění dochází na základě rozdílného postupu a nedovoláním se relativní neplatnosti se považuje úkon za platný. Ponecháním legitimace k podání žaloby dovolávající se relativní neplatnosti také insolvenčnímu správci, jakožto subjektu znalému práva, který má zákonnou povinnost činit kroky k ochraně a zachování majetkové podstaty dlužníka,²⁷ hodnotím jako logické rozhodnutí. Jedná se o ustálené pravidlo, které se v insolvenčním zákoně nachází po celou dobu jeho účinnosti. Jsem přesvědčen, že ve spoustě případů, kdy oprávněné osoby práva k dovolání se neplatnosti chybně nevyužijí, je insolvenční správce vhodně zastoupí. Tím se insolvenční správce většinou i zapříčiní o posléze vyšší uspokojení věřitelů.

1.2.4. Následky zjištěné neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení

Dle ustanovení § 2991 odst. 2 ObčZ plnění bez právního důvodu nebo z právního důvodu, který odpadl, zakládá bezdůvodné obohacení, jehož následkem je povinnost vydat takto získaný majetkový prospěch.²⁸ Plnění na základě neplatného právního úkonu je bezdůvodným obohacením, neboť ačkoliv právní úkon nemohl vyvolat zamýšlené účinky, došlo k přesunu

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4043/2011.

²⁵ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 756.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2517/2010.

²⁷ V insolvenčním řízení je mimořádný zájem na ochraně majetkové podstaty, viz ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 437-438.

²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010.

majetku. Insolvenční zákon stanovuje ve svém § 233 odst. 1 *in principio* totožnou povinnost. Uvádí, že pravomocné rozhodnutí deklarující neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazku dlužníka zakládá povinnost vydat majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu. Vydání majetkového prospěchu představuje kýžený efekt celého řízení o neplatnosti.

Ustanovení § 233 odst. 1 InsZ *in fine* ovšem stanovuje výjimku z povinnosti vydat majetkový prospěch z neplatného úkonu. Dle ní je insolvenční správce oprávněn povinnost odmítnout, jestliže neplatným úkonem nedošlo k obohacení majetkové podstaty nebo je-li požadováno více, než činí obohacení. K obohacení majetkové podstaty nedojde, pokud majetek získaný neplatným úkonem není její součástí.²⁹ A jelikož insolvenční správce není oprávněn nakládat s dlužníkovým majetkem, který nenáleží do majetkové podstaty, nelze jej nutit k jeho vydání. Oprávněné osobě tak nezbude než se domáhat z titulu bezdůvodného obohacení vydání majetkového prospěchu přímo vůči dlužníkovi v souladu s obecnou právní úpravou.³⁰

Proti odmítnutí insolvenčního správce vydat majetkový prospěch z neplatného úkonu je dle ustanovení § 233 odst. 1 InsZ *in fine* přípustný pouze jediný způsob obrany. Ten, kdo se domáhá vydání majetkového prospěchu a byl insolvenčním správcem odmítnut, se poté může jeho vydání domáhat jedinež vylučovací žalobou podle ustanovení § 225 InsZ.³¹ Vylučovací žaloba musí být podána nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy insolvenční správce osobě, která o vydání majetkového prospěchu žádá, doručil písemné vyrozumění o odmítnutí její žádosti,³² přičemž právo na náhradu škody tím není dotčeno.³³ Jedná se o obdobný postup jako při podání vylučovací žaloby jakožto obrany před uplatněním nevyvratitelné právní domněnky o oprávněném pojetí majetku do soupisu majetkové podstaty dle ustanovení § 225 odst. 3 InsZ.³⁴ Zásada *vigilantibus iura scripta sunt* nachází v těchto situacích své uplatnění, neboť prominutí zmeškání lhůty v insolvenčním řízení je dle ustanovení § 83 InsZ nepřípustné. To samé platí také v případě, kdy insolvenční správce vůbec nevyřídí žádost o vydání majetkového prospěchu

²⁹ Jedná se zejména o případy, kdy dlužník z neplatného úkonu neprofitoval, protože plnění nepřijal, nebo kdy se plnění poskytnuté druhou stranou ocitlo fakticky mimo majetkovou podstatu.

³⁰ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 413.

³¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. KSUL 69 INS 4837/20081 (VSPH 109/2009).

³² Řízení o vylučovací žalobě je incidenčním sporem dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. b) InsZ.

³³ Právní úprava náhrady škody je obsažena v ustanovení § 2894 a násl. ObčZ.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 953/2014.

a uplynula-li již přiměřená lhůta.³⁵ Možností podat vylučovací žalobu i přesto, že insolvenční správce vyrozumění o odmítnutí žádosti nevyřídí, zákon chrání domáhající se osoby před opomenutím insolvenčního správce, či dokonce jeho úmyslnou pasivitou. Zde ovšem vyvstává otázka, jejíž řešení právní úprava opomíjí. Zákon pouze uvádí, že nevyřídí-li insolvenční správce žádost v přiměřené lhůtě, lze podat vylučovací žalobu. Oprávněná osoba tak může podat vylučovací žalobu, aniž by jí bylo doručeno vyrozumění o odmítnutí její žádosti. Nicméně oprávněná osoba bude velice často v nejistotě, zda přiměřená lhůta pro vyřízení její žádosti o vydání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatného právního úkonu již uplynula. Určení délky přiměřené lhůty v jednotlivých případech tak náleží k vyřešení až soudní praxi a pro oprávněné osoby zůstává její uplynutí obtížně zjistitelné, spíše bych to vyjádřil jako obtížně odhadnutelné. Stanovení lhůty takto neurčitým a nepřesným způsobem je dle mého názoru nevyhovující potřebám účastníků řízení.

V insolvenčním řízení může běžně dojít ke zpeněžení té součásti majetkové podstaty, která představuje prospěch z neplatného právního úkonu, ještě předtím, než dojde k vyslovení neplatnosti úkonu, na jehož základě byl majetkový prospěch převeden.³⁶ Pak se jedná o případy, kdy třetí strana nabyla od nevlastníka. Ustanovení § 233 InsZ ve svém posledním odstavci na takové situace pamatuje a nařizuje, že platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení plnění, jehož se týká neplatný právní úkon, lze napadnout jen žalobou podanou u insolvenčního soudu a bude se jednat o incidenční spor dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. h) InsZ. Opět se zde projevuje princip výlučné působnosti insolvenčního soudu v insolvenčním řízení. Napadnout platnost těchto smluv lze nejpozději do skončení insolvenčního řízení,³⁷ přičemž lhůta pro podání žaloby je procesní povahy.

M. Krechler však správně poukazuje na skutečnost, že ani včasné napadení platnosti smluv a úspěch v následném sporu automaticky neznamená dosažení skutečné nápravy. Pokud k tomu totiž dojde až po splnění rozvrhového usnesení v rámci konkursu, nezbude oprávněné

³⁵ VIDOVIČOVÁ, Lenka. *Incidenční spory* [online]. Bulletin advokacie, 20. 9. 2012 [cit. 9. 2. 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/incidencni-spory?browser=mobi>>.

³⁶ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 817.

³⁷ Ustanovení § 289 InsZ upravuje prodej mimo dražbu. To ve svém třetím odstavci stanovuje pro napadení platnosti smluv, kterými došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, lhůtu tři měsíce ode dne zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku. Platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, lze napadnout žalobou i po uplynutí této lhůty, nebyl-li nabyvatel v dobré víře.

osobě než se domáhat vrácení náležející části po každém v rozvrhu uspokojeném věřiteli zvlášť.³⁸ Tuto snad nedomyšlenou skutečnost považují za problematickou, zvláště vzhledem k často vysokému počtu dlužníkových věřitelů v konkursu.³⁹ Proto bych v případě zjištění pochybení doporučil ihned napadat platnosti smluv o zpeněžení plnění z neplatného úkonu.

1.3. Hmotněprávní důvody neplatnosti právních úkonů v insolvenčním zákoně

Stejně jako občanský zákoník též insolvenční zákon stanovuje vady právních úkonů, které jsou sankcionovány neplatností. Jedná se o speciální právní úpravu vycházející z hmotněprávního stavu úpadku rozšiřující obecnou úpravu občanského práva. Insolvenční zákon obsahuje vlastní právní úpravu zejména vzhledem ke specifické charakteristice insolvenčního práva. Vzhledem k zaměření diplomové práce považují za vhodné se ke všem důvodům neplatnosti obsažených v insolvenčním zákoně vyjádřit. Postupovat budu podle pořadí, v jakém jsou v zákoně umístěny.

1.3.1. Odmítnutí daru, dědictví, nebo uzavření nevýhodné dohody o vypořádání dědictví

V ustanovení § 246 odst. 4 InsZ je explicitně stanovena neplatnost právního úkonu, kterým dlužník (1) po prohlášení konkursu (2) odmítne přijetí daru nebo dědictví nebo uzavře nevýhodnou dohodu o vypořádání dědictví a (3) učinil tak bez souhlasu insolvenčního správce. Insolvenční správce udělí souhlas po vyhodnocení výhodnosti pro majetkovou podstatu. Správce zpravidla souhlas k odmítnutí udělí, pokud se k daru váže rozsáhlejší povinnost negativně působící na majetkovou podstatu, nebo pokud je dědictví předloženo. Dohodu o vypořádání dědictví uzavírá i v probíhajícím konkursním řízení dlužník vlastním jménem, nikoliv správce. Proto je rovněž zde nutná intervence insolvenčního správce skrze udělení souhlasu.⁴⁰ Kumulativním splnění všech tří podmínek nastává absolutní neplatnost dlužníkového úkonu.

³⁸ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 414.

³⁹ Údaje o počtu přihlášených věřitelů v jednotlivých konkursních řízeních jsou zveřejněny v insolvenčním rejstříku, dostupné na <<https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>>. Např. údaje o počtu přihlášených věřitelů v jednotlivých konkursních řízeních vedených ke dni 1. 3. 2018 u Krajského soudu v Ostravě jsou dostupné na <https://isir.justice.cz/isir/ueu/vysledek_lustrace.do?sessionId=ddd4eec67c3dfa008448f274800a?nazev_osoby=&jmeno_osoby=&ic=&datum_narozeni=&rc=&mesto=&cislo_senatu=&bc_vec=&rocnik=&id_osoby_puvodce=KSSEMOS&druh_stav_konkursu=KONKURS&datum_stav_od=1.3.2018&datum_stav_do=1.3.2018&aktualnost=AKTUALNI_I_UKONCENA&druh_kod_udalost=&datum_akce_od=&datum_akce_do=&nazev_osoby_f=&cislo_senatu_vsns=&druh_vec_vsns=&bc_vec_vsns=&rocnik_vsns=&cislo_senatu_icm=&bc_vec_icm=&rocnik_icm=&rowsAtOnce=400&captcha_answer=&spis_znacky_datum=&spis_znacky_obdobi=14DNI>. [cit. 13. 4. 2018].

⁴⁰ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 843-844.

Obecně platí, že prohlášením konkursu přechází oprávnění nakládat s majetkovou podstatou a další práva související s majetkovou podstatou na insolvenčního správce a právní úkony dlužníka bez dispozičních oprávnění jsou sankcionovány neúčinností ze zákona.⁴¹ Zde ovšem dikce zákona stanovuje dokonce neplatnost absolutní, což považuji za tvrdší negativní následek vadného právního úkonu. Díky absolutní neplatnosti již není třeba k ochraně majetkové podstaty dlužníka činit žádných kroků ze strany insolvenčního správce ani věřitelů. Jsem přesvědčen, že zákonodárce si je vědom snadné zneužitelnosti a vyjadřuje tím větší zájem společnosti na zabránění těmto úkonům. K omezení výskytu této neplatnosti by měli napomáhat také notáři, kteří by mohli vždy v momentě, kdy dědic odmítá dědictví nebo uzavírá dědickou dohodu, provést lustraci v insolvenčním rejstříku.⁴²

Absolutně neplatný právní úkon může dlužník učinit taktéž po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře. Dle ustanovení § 412 odst. 3 InsZ k neplatnosti postačí, aby dlužník bez souhlasu insolvenčního správce odmítl přejetí daru, dědictví, nebo uzavřel nevýhodnou dohodu o vypořádání dědictví. Jedná se o naprosto stejné pravidlo jako při řešení úpadku konkursem obsažené v ustanovení § 246 odst. 4 InsZ, ke kterému jsem se již vyjádřil výše a v podrobnostech na něj odkazuji.

1.3.2. Neplatnost smluv mezi manželi

Další hmotněprávní důvody absolutní neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení se týkají smluv mezi manželi, respektive společného jmění manželů. Tyto důvody neplatnosti jsou upraveny v ustanovení § 269 odst. 1, § 270 odst. 1 a § 276 odst. 2 InsZ. Ustanovení § 269 odst. 1 InsZ postihuje právní úkony dlužníka absolutní neplatností, pokud se jedná o (1) smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, (2) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníkovi, (3) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželu dlužníka, nebo (4) dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru. Vždy se jedná o úkony, kterými dlužník může poměrně snadno ochránit (utajit) svůj majetek před jeho zahrnutím do majetkové podstaty, a jeho následným využitím k uspokojení věřitelů. Navíc jsou tyto úkony prováděny ve prospěch osoby blízké, což

⁴¹ § 246 odst. 1, 2 InsZ. K pojmu neúčinnost ze zákona se viz kapitola 2.7.

⁴² GRYGAR, Eduard. Insolvence a notářství. *Ad Notam*, 2016, roč. 15, č. 5, s. 9.

jednoznačně svědčí o vysokém riziku zneužití, a sankce neplatnosti je tak dle mého názoru zcela namístě. Neplatnost těchto výše uvedených úkonů však nastává pouze tehdy, pokud je dlužník učinil až po podání vlastního insolvenčního návrhu na sebe samého, anebo po zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku o zahájení insolvenčního řízení v reakci na věřitelský insolvenční návrh. Neplatnost těchto úkonů nastává okamžikem prohlášení konkursu na dlužníka. Ustanovení § 270 odst. 1 InsZ v první větě doplňuje, že prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce krom oprávnění nakládat s majetkovou podstatou také oprávnění uzavírat dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo jeho vypořádání navrhnout soudu. A ve větě druhé pak v podstatě jen zdůrazňuje to, co by se dalo dle mého názoru vykládat už z § 269 odst. 1 písm. d) InsZ, tedy že úplně všechny dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné.

Ke znění ustanovení § 276 odst. 2 InsZ, kde je stanovena neplatnost smluv rozšiřujících společné jmění manželů, které odporují odstavci prvnímu téhož ustanovení nebo jej obcházejí, se stejně jako další dva již publikované názory⁴³ rovněž já vyjadřuji poněkud negativně a mám za to, že se jedná o nelogické ustanovení. Jelikož dle zákonné dikce ustanovení § 268 odst. 1 InsZ prohlášením konkursu společné jmění manželů zaniká a dle ustanovení § 276 odst. 1 InsZ po dobu trvání účinků prohlášení konkursu nemůže nové společné jmění manželů vzniknout, nemůže pak ani dojít k uzavření smlouvy o rozšíření něčeho, co vůbec neexistuje. J. Kozák dále doplňuje, že *„logické by se ustanovení jevilo pouze tehdy, pokud bychom jej vztáhli k úkonům dlužníka před insolvenčním řízením. Tento výklad je však nutno dovodit, výslovně to v zákoně upraveno není. Jinak by bylo ustanovení možno chápat i jako zdůraznění zákazu provádět jakékoliv dispozice se společným jměním manželů, v neprospěch majetkové podstaty“*.⁴⁴ Tento výklad diskutabilního ustanovení považuji za teoreticky přípustný a souhlasím s ním.

1.3.3. Osoby se zákazem nabývání majetku z podstaty

V rámci zpeněžení majetkové podstaty v insolvenčním řízení je dle ustanovení § 295 odst. 1 InsZ dlužníkovi, osobám jemu blízkým a osobám, které s ním tvoří koncern stanoven zákaz nabývat majetek z majetkové podstaty, a to i v případě, kdy k jeho zpeněžení došlo dražbou.

⁴³ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 901-902; HÁSOVÁ, Jiřina. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 934.

⁴⁴ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 901-902.

Stejné omezení se stejným následkem platí i pro další osoby.^{45, 46} Zpeněžený majetek nesmí být na výše uvedené subjekty převeden ani po dobu tří let od skončení konkursu. Tímto pravidlem je především zabráněno loupeživému managementu, který spočívá v tom, že dlužník nebo jeho vedení přivede společnost úmyslně do úpadku, a poté v rámci insolvenčního řízení nabýval aktiva společnosti za výhodné ceny.⁴⁷ Novelou insolvenčního zákona⁴⁸ účinnou od 1. 1. 2014 došlo k vyjasnění, že omezení nabývání majetku z majetkové podstaty se uplatní nevyjímaje i u osob, jimž svědčí zákonné předkupní právo. Zákaz však neplatí bezvýjimečně, neboť dle ustanovení § 295 odst. 3 InsZ může insolvenční soud na návrh povolit vyloučené osobě výjimku. Výjimku udělí zejména s přihlédnutím k prospěšnosti pro věřitele. Porušení tohoto zákonem stanoveného omezení je stiženo relativní neplatností. Zvolení právě relativní neplatnosti jako sankce vadného jednání hodnotím velice pozitivně, neboť si lze představit případy, kdy sice majetek nabyla dle zákona vyloučená osoba, avšak za odpovídající hodnotu. Dlužníkovi věřitelé pak nebudou mít sebemenší důvod se neplatnosti dovolávat. Naopak absolutní neplatnost bych v tomto případě považoval za zbytečnou tuhost zákona a nesčetněkrát by se projevila jako překážka komplikující celý proces. I když předpokládám, že v případě dobrého úmyslu osoby vymezené v odstavci jedna a dva rozebíraného ustanovení požádají soud o výjimku a nemusejí tak riskovat případné dovolání se neplatnosti ze strany věřitelů. Smyslem tohoto ustanovení je mimo jiné zamezit spekulacím s majetkem zkracující uspokojení věřitelů, tedy zabránit podvodným úpadkům.⁴⁹ Pokud tedy budou dlužníkovi věřitelé bděti svých práv, je zvolení právě relativní neplatnosti jako následek vadného úkonu správné řešení.

1.3.4. Úkony učiněné bez souhlasu požadovaného reorganizačním plánem

V rámci první úpravy reorganizace vymezuje insolvenční zákon ve svém ustanovení § 354 odst. 4 jednu situaci, kdy jsou dlužníkovy úkony absolutně neplatné. Reorganizační plán jako nedílná součást procesu reorganizace může rozdělit právní úkony do dvou skupin. První představují úkony, které smí dlužník provést bez souhlasu insolvenčního správce, druhou pouze

⁴⁵ § 295 odst. 2 InsZ rozšiřuje okruh osob, jimž je zakázáno nabývat majetek z majetkové podstaty. Jedná se o vedoucí zaměstnance dlužníka, společníky dlužníka, akcionáře dlužníka, členy věřitelského výboru atd. K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3310/2008.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. 29 ICdo 77/2014.

⁴⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 437-438.

⁴⁸ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. 1 VSPH 579/2013.

úkony, jejichž platnost je podmíněna souhlasem insolvenčního správce. Informovanost třetích osob o pravidlech v reorganizačním plánu je zajištěna zveřejněním reorganizačního plánu v insolvenčním rejstříku. K neplatnosti právních úkonů dojde tehdy, pokud je reorganizačním plánem stanovena povinnost dlužníka provést určité úkony jen se souhlasem insolvenčního správce, ale on je přesto provede bez souhlasu.⁵⁰

1.4. Rozlišování mezi neplatností absolutní a relativní

U všech důvodů neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení je v kapitole 1.3. vždy uvedeno, zda se jedná o neplatnost relativní, či absolutní. Není ovšem uvedeno, jakým způsobem se k takovým závěrům dospělo.

Jako základní a v podstatě jediné pravidlo, dle kterého je určen typ neplatnosti, slouží dikce § 295 odst. 1 InsZ. V tomto ustanovení je po uvedení hmotněprávního důvodu neplatnosti explicitně doplněno, že úkony se však považují za platné, pokud se ten, kdo je jimi dotčen, neplatnosti nedovolá. Ve všech ostatních ustanoveních insolvenční zákon nařizuje neplatnost úkonů, aniž by dále doplňoval, že se neplatnosti musí nejprve kdokoliv dovolat. Z toho za pomoci výkladu *a contrario* lze dovodit, že ve všech případech neplatnosti,⁵¹ krom neplatnosti dle ustanovení § 295 odst. 1 InsZ, se jedná o neplatnost absolutní. Insolvenční zákon tak na rozdíl od občanského zákoníku nepreferuje relativní neplatnost. Je to pochopitelné, neboť v insolvenčním řízení musí svobodná vůle stran povětšinou ustoupit zájmům a ochraně práv všech dlužnických věřitelů.

⁵⁰ SMRČKA, Luboš. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1122.

⁵¹ Všechna ustanovení insolvenčního zákona stanovující neplatnost právních úkonů jsou vyjmenována v kapitole 1.3.

2. Neúčinnost právních úkonů v insolvenčním řízení

2.1. Využití obecné úpravy občanského zákoníku pro posouzení neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení

Insolvenční zákon obsahuje vlastní komplexní právní úpravu neúčinnosti právních úkonů, a z důvodu jeho postavení jako *lex specialis* vůči občanskému zákoníku, užití úpravy obsažené v občanském zákoníku je v insolvenčním řízení zcela vyloučeno. Nadto zahájení insolvenčního řízení představuje překážku v řízení o obecné odpůrčí žalobě podané dle § 589 ObčZ. Pokud se neúčinnost úkonu posuzuje v rámci probíhajícího insolvenčního řízení, neaplikuje se úprava obsažená v občanském zákoníku, nýbrž lze postupovat výhradně v souladu s právní úpravou obsaženou v insolvenčním zákoníku. Zvláštní úprava insolvenčního práva umožňuje vesměs širší možnosti uplatnění odporu.⁵² V insolvenčním právu na rozdíl od práva občanského institut neúčinnosti právních úkonů neslouží výhradně k ochraně věřitele před zkracujícím jednáním dlužníka, nýbrž také se snaží zamezit jednáním jiných věřitelů téhož dlužníka neoprávněně čerpajících ze společného zdroje.⁵³ V souladu se zásadou *pari passu, ergo* poměrného uspokojení všech přihlášených věřitelů stejného, případně obdobného postavení, je v insolvenčním řízení často odporováno i úkonům, které zvýhodňují některé věřitele na úkor ostatních. Procesněprávní postup dovolání se neúčinnosti v rámci insolvenčního řízení je také značně odlišný od postupu dle obecných norem občanského soudního řádu.⁵⁴

Užití právní úpravy relativní neúčinnosti právního jednání obsažené v občanském zákoníku je sice v insolvenčním řízení zcela vyloučeno,⁵⁵ ale při interpretaci některých norem obsažených v insolvenčním zákoně hraje významnou roli judikatura k příslušným normám občanského zákoníku.

⁵² PULKRÁBEK, Zdeněk. In MELZER, Filip, TĚGL, Petr, et al. *Občanský zákoník-velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 800.

⁵³ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. Plnění dluhu jako zvýhodňující právní jednání. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 17, s. 573-574.

⁵⁴ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 203-204.

⁵⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

2.2. Typizace neúčinných právních úkonů

Hned úvodní ustanovení části první, hlavy sedmé, dílu druhého insolvenčního zákona věnující se neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení uvádí v § 235 odst. 1 InsZ obecnou definici neúčinného právního úkonu. Dle něj je dlužníkův úkon považován za neúčinný, pokud v jeho důsledku došlo ke zkrácení možnosti uspokojení věřitelů nebo tím dlužník zvýhodnil některé věřitele na úkor jiných. Rovněž dlužníkova nečinnost může být posouzena jako neúčinná, neboť insolvenční zákon zavádí právní fikci,⁵⁶ dle které se dlužníkovo opomenutí považuje za úkon.

Na obecnou definici navazují jednotlivé skutkové podstaty z ustanovení § 240 až § 242 InsZ a dle dnes již ustálené judikatury⁵⁷ lze v insolvenčním řízení úspěšně odporovat jen takovým právním úkonům, které krom naplnění obecné definice spadají také mezi taxativně vypočtené úkony uvedené v ustanoveních § 240 až 242 InsZ. K tomu Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí shrnul, že *„závěr, podle kterého právní úkony dlužníka vyjmenované v § 240 až § 242 insolvenčního zákona představují jen demonstrativní (příkladný) výčet neúčinných právních úkonů v insolvenčním řízení, prostřednictvím kterých také nejčastěji dochází ke zkrácování dlužnických věřitelů, správný není. Kdyby byl úsudek, že odpůrcí žalobou se lze domáhat plnění z neúčinného právního dlužníka (sic!), závislý jen na „definici“ obsažené v § 235 odst. 1 insolvenčního zákona, pak by ovšem úprava obsažená v § 240 až § 242 insolvenčního zákona byla nadbytečná.“*⁵⁸ Tímto rozhodnutím Nejvyšší soud popřel přesně opačný, nesprávný názor, vyskytující se ve značné části judikatury, klonící se k demonstrativnímu výčtu neúčinných úkonů. Např. názor dříve vyslovený Vrchním soudem v Praze, dle kterého úkony uvedené v ustanoveních § 240 až 242 InsZ představují demonstrativní výčet neúčinných úkonů, a proto lze zdárně odporovat úkonům považovaným za neúčinné pouze podle ustanovení § 235 odst. 1 InsZ.⁵⁹

⁵⁶ Zákon finguje právní skutečnost, která zcela jistě nenastala. Ustanovení § 235 odst. 1 InsZ užívá slovní spojení „považuje se za“, čímž zakládá právní fikci. O nevyvratitelnou právní domněnku se nejedná, neboť tu právní předpisy uvozují slovy „má se za to“. K tomu srov. ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 53.

⁵⁷ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 29 ICdo 44/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 48/2013.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp.zn. 29 Cdo 677/2011.

⁵⁹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 15 Cmo 72/2010.

Dnes již převažující část odborné literatury⁶⁰ zastává názor vyslovený Nejvyšším soudem. S explicitním odkazem na výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu tak rovněž I. Kovářová Kochová uvádí, že „*odporovat lze podle § 235 až 243 InsZ jen těm právním úkonům dlužníka, které jsou taxativně vypočteny v § 240, 241 a 242 InsZ, samozřejmě vyjma neúčinnosti právních jednání, k níž dochází dle jiných ustanovení tohoto zákona*“.⁶¹

2.3. Výlučná pravomoc insolvenčního soudu v kontextu se souběhem obecné a insolvenční odporovatelnosti

Podobně jako v řadě jiných právních řádech také v českém právním řádu existují dva systémy odporovatelnosti. První systém upravuje obecné odpůrčí právo, které slouží především v předúpadkovém stádiu majetku dlužníka. Jeho právní úprava je obsažena v civilním kodexu, *ergo* v občanském zákoníku. Druhý systém je navržen přesně pro insolvenční řízení a upravuje speciální insolvenční odpůrčí právo.⁶² Ačkoliv jsou oba systémy navrženy pro fungování v rozdílných prostředích, v některých situacích, typicky se zahájením insolvenčního řízení, dochází k jejich střetu. Poté je nutné postupovat podle toho správného systému odporovatelnosti. Následující výklad mimo jiné osvětluje, jaký systém se při souběhu obou odporovatelností užije.

Dle ustanovení § 235 odst. 2 InsZ rozhoduje o neúčinnosti dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které insolvenční zákon přímo označuje za neúčinné a které dlužník učinil po zahájení insolvenčního řízení, výlučně insolvenční soud. Novelou insolvenčního zákona⁶³ došlo ke změně textu tohoto ustanovení, čímž byl odstraněn dřívější problém vyvstávající v praxi.⁶⁴ Dříve nebylo jasné, zda je neúčinnost založena přímo zákonem, nebo až rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě. Zmíněná novela odstranila nejasnosti a přiklonila se na stranu založení neúčinnosti rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě. Tou samou novelou byla provedena změna textu § 246 odst. 2 InsZ, kde došlo k explicitnímu vyloučení užití

⁶⁰ Např. KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 419. MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 771.

⁶¹ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 206.

⁶² TROUP, Tomáš, RAKOVSKÝ, Adam. Deformace obecného odpůrčího práva v prostředí insolvence aneb hůl do vody vnořená zdá se býti zlomená. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 10, s. 273.

⁶³ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

ustanovení § 235 odst. 2 InsZ. Tím byla založena jediná neúčinnost nastávající přímo ze zákona. Jinak ale institut neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení, stejně jako institut neplatnosti, funguje na principu *vis attractiva concursus*, dle kterého veškeré právní otázky řešené v insolvenčním řízení zakládají přitažlivou silou konkursu pravomoc a příslušnost insolvenčnímu soudu.⁶⁵ Takže ve všech případech, krom neúčinnosti dle ustanovení § 246 odst. 2 InsZ, teprve konstitutivní rozhodnutí insolvenčního soudu o odpůřčí žalobě insolvenčního správce zakládá neúčinnost úkonu.⁶⁶

Výlučná působnost insolvenčního soudu je zároveň podpořena ustanovením § 239 odst. 1 InsZ *in fine*, které zakazuje již od zahájení insolvenčního řízení až do jeho skončení pokračovat v řízení o téže věci na základě odpůřčí žaloby podané jinou osobou než insolvenčním správcem a nařizuje tato řízení přerušit. Řízení o odpůřčí žalobě podle insolvenčního zákona tak má přednost před řízením u obecného soudu o odpůřčí žalobě podle občanského práva.

Otázka ovšem vyvstává při aplikaci ustanovení § 243 InsZ, dle kterého se dlužníkům věřitel může i po zahájení insolvenčního řízení domáhat, aby mu do výše jeho pohledávky bylo vydáno plnění z neúčinného právního úkonu, jehož neúčinnost byla zjištěna na základě rozhodnutí o obecné odpůřčí žalobě dle § 589 ObčZ, které nabylo právní moci před právní mocí rozhodnutí o úpadku. Nejvyšší soud k této věci judikoval, že zahájením insolvenčního řízení vždy dochází v řízení o obecné odpůřčí žalobě k obdobnému stavu, jako je stav uveden v ustanovení § 111 o.s.ř. Od něj se však liší v tom, že účastníkům i nadále běží procesní lhůty a stále mohou procesně jednat. Mohou např. podat odvolání, a tím zabránit, aby rozhodnutí soudu nabylo právní moci. A právě díky těmto vlastnostem *quasi* přerušeného řízení může rozhodnutí o obecné odpůřčí žalobě nabyt v probíhajícím insolvenčním řízení právní moci. Tímto výkladem získá ustanovení § 243 InsZ v rámci komplexní právní úpravy smysl a význam.⁶⁷ Názor Nejvyššího soudu o automatickém zastavení probíhajícího řízení o téže věci na základě odpůřčí žaloby podané osobou odlišnou od insolvenčního správce zastává také J. Kozák.⁶⁸

T. Troup s A. Rakovským ale s názorem Nejvyššího soudu na automatické přerušení řízení, a především na dovození, respektive vytvoření tzv. obdobného stavu jako při přerušení řízení dle ustanovení § 111 o.s.ř. nesouhlasí a poukazují na rozpor mezi dikcí § 239 odst. 1 InsZ

⁶⁵ RICHTER, Tomáš. Základní zásady insolvenčního řízení. *Právník*, 2016, roč. 157, č. 9, s. 723-724.

⁶⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2299/2013.

⁶⁸ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 825.

in fine a § 243 InsZ. První uvedené ustanovení na jednu stranu zakazuje po zahájení insolvenčního řízení v řízení o obecné odpůrčí žalobě pokračovat, ale na druhou stranu druhé uvedené ustanovení připouští možnost nabytí právní moci rozhodnutí i po zahájení insolvenčního řízení. Nejvyšší soud sice tento zvláštní stav vyřešil cestou konstruování obdobného stavu jako při přerušení řízení, nicméně k nastíněné *ad hoc* konstrukci Nejvyššího soudu se nelze stavět jinak než odmítavě. Řešení Nejvyššího soudu je nesystematické. Nelze jej přijmout ani z důvodu maximální snahy o zachování smyslu a účelu ustanovení § 243 InsZ. A ve srovnání s alternativním východiskem, které T. Troup s A. Rakovským dále navrhuje, není ani pro majetkovou podstatu výhodné, neboť *quasi* přerušení řízení snižuje šanci, že bude plnění z odporovatelného právního úkonu do majetkové podstaty navráceno a prospívá jen tomu, kdo měl z odporovatelného úkonu prospěch.⁶⁹

Dále T. Troup s A. Rakovským krom kritiky navrhuje vlastní řešení odvoditelné ze stávajícího znění zákona. Mají za to, že zahájení insolvenčního řízení by nemělo automaticky přerušit řízení o obecné odpůrčí žalobě. K přerušení řízení by mělo dojít, jen pokud by odpůrčí žalobu podal ve stejné věci též insolvenční správce, a přerušené by zůstalo jen po dobu trvání incidenčního sporu dle ustanovení § 159 odst. 1 d) InsZ vedeném o odpůrčí žalobě insolvenčního správce. Tím by si i ustanovení § 243 InsZ zachovalo svůj význam, aniž by muselo dojít k vykonstruování „stavu obdobného přerušení řízení“.⁷⁰

K přerušení řízení o obecné odpůrčí žalobě vedeném u obecného soudu pouze v případě, kdy podá ve stejné věci odpůrčí žalobu též insolvenční správce, se kloní také L. Müllerová. Ta k uvedenému závěru dospěla mimo jiné upřednostněním teleologického výkladu před jazykovým,⁷¹ kterým dovodila, že automatický zákaz pokračovat v řízení není v souladu s cílem a účelem insolvenčního zákona, zvláště pokud je již dlužníkově plnění pro majetkovou podstatu ztraceno a výsledek onoho řízení se v ní nemůže promítnout.⁷²

Ovšem Nejvyšší soud na svém názoru setrval, a následnými rozhodnutími⁷³ založil konstantní judikaturu v dané věci. K výkladu Nejvyššího soudu, který uměle a nadbytečně vytváří něco nového, se stavím kriticky. Zcela souhlasím s výše uvedenými disentujícími názory.

⁶⁹ TROUP, Tomáš, RAKOVSKÝ, Adam. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci souběhu obecné a insolvenční odporovatelnosti aneb když méně je ...méně. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 9, s. 32-36.

⁷⁰ Tamtéž s. 36.

⁷¹ V souladu s metodikou Ústavního soudu, který preferuje teleologický výklad před jazykovým.

⁷² MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 799.

⁷³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 21 Cdo 539/2015.

Výklad Nejvyššího soudu nepovažuji za nejtěsnější interpretaci práva obzvláště v situaci, kdy se nabízí zvolit lepší alternativu výkladu. Za tu považuji přerušit řízení o obecné odpůřčí žalobě pouze po dobu trvání incidenčního sporu dle ustanovení § 159 odst. 1 d) InsZ vedeném o odpůřčí žalobě podané ve stejné věci insolvenčním správcem.

2.4. Povinnost vydat plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty

Pouze platný právní úkon může být neúčinný a zároveň neúčinností úkonu není dotčena jeho platnost.⁷⁴ I přes jeho platnost ale dle ustanovení § 236 odst. 1 InsZ náleží v insolvenčním řízení plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty. V souladu s cíli insolvenčního práva a zájmy věřitelů je také právo na příslušenství pohledávek zahrnuto v právu na vydání plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty.⁷⁵

Dle typu neúčinnosti nastává povinnost vydat plnění z neúčinného úkonu v rozdílné okamžiky. Jedná-li se o neúčinnost na základě odpůřčí žaloby, náleží plnění do majetkové podstaty až po právní moci konstitutivního rozhodnutí soudu o odpůřčí žalobě. Povinnost vydat plnění z neúčinného úkonu tak vzniká až po právní moci rozhodnutí o neúčinnosti. Jde-li o neúčinnost na základě zákona, vzniká povinnost vydat plnění okamžikem jeho zahrnutí do soupisu majetkové podstaty.⁷⁶ Proti zahrnutí do soupisu se lze bránit jedinečně vylučovací žalobou dle ustanovení § 225 InsZ.⁷⁷

Povinnost vydat plnění z neúčinného právního úkonu tak vždy nastává v okamžiku zahrnutí plnění do soupisu majetkové podstaty. Pokud povinná osoba nesplní povinnost vydat plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty řádně a včas, je dle ustanovení § 1968 ObčZ v prodlení. Jde-li o neúčinnost na základě odpůřčí žaloby, je povinná osoba v prodlení, pokud nesplní povinnost uloženou v pravomocném rozhodnutí vydaném na základě odpůřčí žaloby. Při zjištěné neúčinnosti na základě zákona zahrne insolvenční správce plnění do soupisu majetkové podstaty bez dalšího. V okamžiku zahrnutí plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty vzniká povinnost vydat toto plnění do majetkové podstaty.⁷⁸ Pokud

⁷⁴ Obdobné pravidlo o vztahu mezi oběma instituty je vyjádřeno v ustanovení § 233 InsZ.

⁷⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 2002, sp. zn. 13 Cmo 295/2001.

⁷⁶ K problematice neúčinnosti ze zákona srov. kapitulu 2.7.

⁷⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 9. 2011, sp. zn. 102 VSPH 90/2011.

⁷⁸ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 788.

povinná osoba plnění nevydává, je již od tohoto okamžiku v prodlení. Poté v souladu s § 1970 ObčZ může insolvenční správce požadovat vůči osobě v prodlení zákonné úroky z prodlení.

Druhý odstavec ustanovení § 236 InsZ pak doplňuje, že pokud není možné vydat přesně původní plnění nabyté na základě neúčinného úkonu, musí být místo něj poskytnuta do majetkové podstaty jeho rovnocenná náhrada. Rovnocenná náhrada nemusí vždy znamenat peněžité plnění.

V insolvenčním řízení tak oproti úpravě v občanském zákoníku (§ 595 odst. 1 ObčZ)⁷⁹ vyslovením neúčinnosti věřitel nemůže požadovat po osobě, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn, uspokojení jeho pohledávky z toho, co neúčinným úkonem z dlužníkovy majetku ušlo. Dle § 236 InsZ náleží plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty, tedy postup směřuje k poměrnému uspokojení všech věřitelů.

Může nastat situace, kdy plnění z neúčinného právního úkonu vydané do majetkové podstaty nakonec není užito k uspokojení věřitelů a není s ním nakládáno ani jiným zákonem povoleným způsobem.⁸⁰ V takovém případě v souladu s ustanovením § 237 odst. 3 InsZ mají subjekty, které plnění vydaly, po skončení insolvenčního řízení nárok domáhat se jeho vrácení.

2.4.1. Vzájemná plnění z neúčinného právního úkonu

Neúčinný právní úkon dlužníka může být učiněn jako synallagmatický závazek, kde obě (všechny) smluvní strany poskytly vzájemné plnění. V takovém případě v souladu s výše uvedeným pravidlem náleží dlužníkovo plnění do majetkové podstaty. Současně ale dle ustanovení § 237 odst. 4 InsZ vydá také insolvenční správce bez zbytečného odkladu vzájemná plnění z neúčinných úkonů oprávněným osobám, které již vydaly dlužníkovo plnění z takového úkonu do majetkové podstaty, a tím svou povinnost splnily.

Určitá komplikace pro oprávněné osoby nastane, pokud jejich plnění poskytnuté dlužníkovi není v majetkové podstatě rozpoznatelné, nebo se v ní nenachází. Plnění totiž mohlo být poskytnuto v úkonech nebo věcmi, které splynuly s jinou věcí nebo byly na jinou věc zpracovány apod. Stejně nerozpoznatelné v majetkové podstatě je generické plnění, nejčastěji v penězích. Insolvenční správce jim pak bez zbytečného odkladu poskytnuté plnění nevydává,

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1789/2007.

⁸⁰ Někdy není důvod čekat na skončení insolvenčního řízení a vrátit plnění až podle ustanovení § 237 odst. 3 InsZ. Nakládání s plněním jiným zákonem povoleným způsobem je mj. upraveno v ustanovení § 227 InsZ, které dává insolvenčnímu správci pravomoc již kdykoliv v průběhu insolvenčního řízení vyjmout věci, práva, pohledávky a jiné hodnoty, zejména z důvodu jejich neprodejnosti, nebo nedobytnosti. Plnění pak také vydává osobě, která jej do majetkové podstaty z důvodu neúčinného úkonu vydala, za předpokladu, že zůstala vlastníkem.

nýbrž zákonem vytvořenou právní fikcí se jejich pohledávka považuje za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky v souladu s ustanovením § 165 odst. 2 InsZ.⁸¹ V rámci právní fikcí založeného uplatnění pohledávky může vzniknout spor o její výši. Pokud nebylo původní vzájemné plnění ze strany oprávněné osoby v peněžní formě, je na oprávněné osobě, aby si tuto pohledávku sama vyčíslila. Poté insolvenční správce pohledávku dle ustanovení § 188 a násl. InsZ přezkoumá a uzná ji, anebo popře. Vzhledem k poměrnému uspokojení věřitelů v insolvenčním řízení a s ohledem na podstatu úpadku, kdy dlužníkovy dluhy převyšují jeho majetek, lze očekávat, že oprávněná osoba dostane zpravidla jen nevelký podíl své pohledávky.⁸²

Vydá-li však oprávněná osoba na základě zjištěné neúčinnosti právního úkonu do majetkové podstaty předmět, na který vynaložila náklady, jimiž jej zhodnotila, má právo krom na vydání vzájemného plnění také na náhradu nákladů vynaložených na zhodnocení věci. V opačném případě by došlo k bezdůvodnému obohacení. Tato pohledávka za zhodnocení majetkové podstaty je dle ustanovení § 169 odst. 1 písm. f) InsZ pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou a uspokojí se v plné výši kdykoli po rozhodnutí o úpadku.⁸³

2.4.2. Osoby povinné vydat plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty

Okruh osob s povinností vydat plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty vymezuje ustanovení § 237 odst. 1 a 2 InsZ. Prvotně jsou zavázány vydat plnění osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný úkon učiněn nebo které z něj měly prospěch.⁸⁴ Osoby, v jejichž prospěch byl úkon učiněn, jsou většinou sami účastníci dotčeného právního úkonu. Ve stejném postavení se nacházejí i adresáti jednostranných právních úkonů. Osoby, které z neúčinného úkonu měly prospěch, jsou takové, vůči kterým sice plnění z neúčinného úkonu přímo nesměřovalo, ale přesto díky němu profitovaly. Vždy se jedná výhradně o prvotní nabyvatele plnění z neúčinného úkonu. Obecné vymezení okruhu povinných osob umožňuje aplikaci právní

⁸¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 792-793.

⁸² ARCHIV HN. *Lesk a bída insolvenčních řízení: více jak polovina věřitelů nedostane ani korunu* [online]. iHNed.cz, 18. 6. 2015 [cit. 7. 4. 2018]. Dostupné na <<https://byznys.ihned.cz/zakony-obchodni-vztahy/c1-64182780-lesk-a-bida-insolvenčních-řízení-více-jak-polovina-věřitelu-nedostane-ani-korunu>>.

⁸³ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 792-793.

⁸⁴ Judikatura k občanskému právu nachází uplatnění v rámci výkladu odporovatelnosti v insolvenčním řízení. Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2281/2011.

úpravy na široké spektrum situací, které v reálném světě nastávají při různých machinacích s majetkem. Osobně jej považuji za ideální vyjádření rozsahu působnosti právní normy.

Zákon dále pamatuje na případy, kdy plnění z neúčinného právního úkonu přejde z původního (prvního) nabyvatele na jeho bezprostředně přímého dědice⁸⁵ nebo právního nástupce.⁸⁶ Ustanovení § 237 odst. 2 InsZ stanoví dvě alternativní podmínky, kdy po naplnění alespoň jedné z nich vzniká těmto osobám stejná povinnost jako subjektům uvedeným v odstavci prvním citovaného ustanovení. První uvedená podmínka spočívá na vědomosti o okolnostech, které odůvodňují právo dovolávat se neúčinnosti vůči prvotním nabyvatelům. Pokud insolvenční správce unese důkazní břemeno a vědomost dědiců nebo právních nástupců o těchto okolnostech prokáže, mají tito povinnost vydat získané plnění do majetkové podstaty. Pro splnění druhé alternativní podmínky postačí dle dikce § 237 odst. 2 písm. b) InsZ, pokud dědici nebo právní nástupci tvoří s dlužníkem koncern nebo jde-li o osoby dlužníku blízké.⁸⁷ Insolvenční zákon automaticky zakládá povinnost těchto osob vydat plnění z neúčinného úkonu, aniž by musel insolvenční správce prokazovat jejich vědomost o okolnostech, které odůvodňují právo dovolat se neúčinnosti vůči prvotním nabyvatelům.

V ustanovení § 237 odst. 2 InsZ jsou vymezeny jediné výjimky z obecného pravidla, dle kterého zásadně nepřechází povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu na nového nabyvatele plnění.

2.4.3. Nepřípustnost započtení

Obecně upravený zákaz započtení v insolvenčním řízení v ustanovení § 140 odst. 2 a 3 InsZ je v ustanovení § 238 InsZ konkretizován na problematiku vydávání plnění z neúčinných právních úkonů. Ten výslovně zakazuje započtení proti pohledávce na vydání dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty. S přihlédnutím k dikci § 237 odst. 4 InsZ se jedná o zcela logické pravidlo, neboť není-li umožněno povinné osobě podmiňovat vrácení plnění z neúčinného úkonu, které bylo poskytnuto na základě synallagmatického závazku, nelze využít ani obrany povinné osoby stojící na existenci pohledávky vůči dlužníku z odlišného závazkového vztahu a možnosti jejího započtení. Povinné osobě nezbude, než plně respektovat

⁸⁵ Explicitním uvedením dědice na stejné úrovni jako právní nástupce, přestože kategorie dědic je podmnožinou právního nástupce, zákonodárce zřejmě zdůrazňuje její významnost.

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 572/2006.

⁸⁷ Kdy se považuje právnická osoba za osobu blízkou fyzické osobě viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001.

pravomocná rozhodnutí soudu předpokládaná ustanovením § 235 odst. 2 InsZ, eventuálně § 239 odst. 4 InsZ, a řídit se dikcí § 237 InsZ, přičemž se postupuje v souladu s oběma odstavci ustanovení § 236 InsZ.⁸⁸ V opačném případě by se jednalo o popření jedné z hlavních zásad insolvenčního řízení vyjádřené v ustanovení § 5 písm. b) InsZ, spočívající v rovném postavení věřitelů.⁸⁹

2.5. Odpůrčí žaloba

V insolvenčním řízení lze odporovat právním úkonům pouze odpůrčí žalobou dle ustanovení § 239 InsZ.⁹⁰ Spor na základě odpůrčí žaloby je incidenčním sporem dle ustanovení § 159 odst. 1 písm. d) InsZ a dle následujícího ustanovení § 160 odst. 1 jej projedná insolvenční soud. Za trvání insolvenčního řízení je aktivně legitimován k podání odpůrčí žaloby bez ohledu na dispoziční oprávnění⁹¹ výlučně insolvenční správce,⁹² přičemž je oprávněn dát se zastoupit advokátem.⁹³ Nelze totiž očekávat, že by insolvenční dlužník s dispozičním oprávněním napadal své vlastní právní úkony.⁹⁴ Ústavní soud ve svém nálezu potvrdil zákonnost omezené aktivní legitimace k podání odpůrčí žaloby v insolvenčním řízení a rozhodl, že tím s přihlédnutím k povaze a účelu insolvenčního práva není zasaženo do podstaty práva obrátit se se svou věcí na soud.⁹⁵

Záleží tak výhradně na insolvenčním správci, aby prokázal předpoklady odporovatelnosti, a zapříčinil se tím o navrácení dlužnickových aktiv do majetkové podstaty. Insolvenční správce přitom postupuje v souladu s ustanovením § 36 odst. 1 InsZ, dle kterého je povinen vynaložit veškeré úsilí, které lze po něm požadovat, aby byli věřitelé uspokojeni v co nejvyšší míře.

Na druhé straně sporu o odpůrčí žalobě jsou pasivně legitimovány osoby, které mají povinnost vydat dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty.⁹⁶

⁸⁸ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 433.

⁸⁹ Podrobný výklad k institutu započtení v insolvenčním řízení viz RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 311-326.

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 788/2006.

⁹¹ Kdo je osobou s dispozičním oprávněním je vymezeno v ustanovení § 229 InsZ.

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3/2013. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2299/2013. POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka. *Exekuční a insolvenční právo: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v exekučním a insolvenčním právu za období leden 2014 až prosinec 2015*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 122-126.

⁹³ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98.

⁹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

⁹⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2281/2011.

Postižením právě osob vymezených v ustanovení § 237 odst. 1 InsZ, s nimiž anebo v jejichž prospěch byl zkracující právní úkon učiněn, je naplněn smysl odpůrcí žaloby.⁹⁷ Pokud žalovaný po podání odpůrcí žaloby převede majetek získaný odporovatelným právním úkonem na další osobu, půjde o neplatný právní úkon.⁹⁸

Časové období k podání odpůrcí žaloby v insolvenčním řízení je omezeno ustanovením § 239 odst. 3 InsZ, které ji povoluje podat v propadné jednoleté lhůtě běžící od nabytí účinnosti rozhodnutí o úpadku dlužníka, tj. od zveřejnění rozhodnutí o prohlášení úpadku v insolvenčním rejstříku. Poté se již nelze neúčinnosti právního úkonu v insolvenčním řízení dovolat. V odborné literatuře není jednotný názor, zda je lhůta k podání odpůrcí žaloby v insolvenčním řízení procesněprávní nebo hmotněprávní. J. Kozák považuje lhůtu za procesněprávní a argumentuje judikaturou k podání přihlášek v insolvenčním řízení,⁹⁹ která se kloní ke lhůtě procesní. Přičemž uvádí, že na lhůtu k podání odpůrcí žaloby lze nahlížet obdobně.¹⁰⁰ Naopak L. Müllerová bez odůvodnění konstatuje, že se jedná o lhůtu hmotněprávní.¹⁰¹ Vzhledem ke skutečnosti, že insolvenční zákon ve svém ustanovení § 198 odst. 1 stanovuje hmotněprávní lhůtu¹⁰² výslovným uvedením *"nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží"*, kloním se při absenci tohoto upozornění o dojití v ustanovení § 239 odst. 3 InsZ ke lhůtě procesněprávní. A také souhlasím s názorem J. Kozáka, který ač jiným způsobem, směřuje ke stejnému závěru.

Posouzení, zda podat odpůrcí žalobu, závisí na volné úvaze insolvenčního správce.¹⁰³ Ustanovení § 239 odst. 2 InsZ však zakládá insolvenčnímu správci povinnost, kdy podání odpůrcí žaloby nezávisí na jeho volné úvaze, nýbrž na rozhodnutí věřitelského výboru. Na základě pokynu věřitelského výboru totiž musí insolvenční správce podat žalobu vždy, jsou-li v majetkové podstatě potřebné peněžní prostředky ke krytí nákladů na podání odpůrcí žaloby a vedení incidenčního sporu.¹⁰⁴ Není-li v majetkové podstatě dostatek peněžních prostředků,

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2684/2007.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 732/2006.

⁹⁹ Ustanovení § 2 písm. h) InsZ stanoví, že *„pro účely tohoto zákona se rozumí přihláškou pohledávky procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení“*.

¹⁰⁰ KOZÁK, Jan. In KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 825.

¹⁰¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 801.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2017, sp. zn. 29 ICdo 115/2017.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 31 Cdo 542/98.

¹⁰⁴ Podání odpůrcí žaloby insolvenčním správcem je dle ustanovení § 11 odst. 2 písm. n) zákona č. 549/1991 Sb., o soudní poplatcích, osvobozeno od soudních poplatků.

může insolvenční správce podmínit podání odpůrčí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu požadavkem, aby mu věřitelé poskytli přiměřenou zálohu. Jen pokud insolvenční správce spor o odpůrčí žalobě vyhraje, bude věřitelům, kteří poskytli zálohu, umožněno požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou.

Dle ustanovení § 239 odst. 4 InsZ *in principio* náleží odpůrčí žalobou napadené dlužníkově plnění do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí insolvenčního soudu o neúčinnosti úkonu. V následující části předmětného ustanovené zákonodárce reaguje na situace, kdy osoba, které bylo z neúčinného úkonu plněno, toto plnění dobrovolně do majetkové podstaty nevydá. Je zde stanoveno, že insolvenční správce může v případě, kdy půjde o peněžité plnění nebo peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat v odpůrčí žalobě krom určení neúčinnosti úkonu také uložení povinnosti vydat toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Jedná se o poněkud diskutabilní ustanovení, a to hned ze dvou důvodů. První důvod shledávám v tom, zda je správné charakterově určovací žalobu přetvořit na žalobu na plnění a otázku neúčinnosti řešit jako předběžnou. A druhý důvod shledávám ve zvolení možnosti požadovat uložení povinnosti plnit jediné v případě, že jde o peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění.

V minulosti, před nabytím účinnosti novely insolvenčního zákona z roku 2014,¹⁰⁵ Vrchní soud v Olomouci a Vrchní soud v Praze pohlížely nejednotně na možnost domáhat se odpůrčí žalobou krom určení neúčinnosti také uložení povinnosti plnit, což se promítlo v jejich judikatuře.

Vrchní soud v Olomouci, byť si byl vědom ustanovení § 239 odst. 1 InsZ, podle něhož plnění z neúčinného právního úkonu náleží do majetkové podstaty až právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, zastával názor, že odpůrčí žalobou lze rovnou požadovat vydání plnění z neúčinného úkonu a akceptoval odpůrčí žalobu s oběma petity. Insolvenční správce se tak mohl domáhat krom určení neúčinnosti také vydání plnění z neúčinného úkonu. Ve svých rozhodnutích nabádal Vrchní soud v Olomouci insolvenční soudy, aby na základě odpůrčí žaloby rozhodovaly také o splnění povinnosti žalovaných vydat plnění do majetkové

¹⁰⁵ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

podstaty tak, aby v případě, že žalovaný plnění dobrovolně nevydá, nemusel žalobce absolvovat další nalézací soudní řízení.¹⁰⁶

Naopak Vrchní soud v Praze razil cestu případných dvou soudních řízení pro vydobytí plnění z neúčinných právních úkonů. Striktně zastával názor, že až právní mocí rozhodnutí o určovací odpůřčí žalobě, kterým byla založena neúčinnost úkonu, náleží plnění do majetkové podstaty. Insolvenční správce poté plnění z neúčinného úkonu zapíše do soupisu majetkové podstaty, vyrozumí o tom osobu žalovanou v incidenčním sporu, a následně pokud tato povinná osoba plnění dobrovolně nevydá, insolvenční správce podá žalobu na plnění u obecného soudu povinné osoby.¹⁰⁷

Nejvyšší soud zaujal stanovisko jako Vrchní soud v Olomouci a ve svých rozhodnutích připouští možnost, aby bylo odpůřčí žalobou požadováno rovnou vydání plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty, přičemž určení neúčinnosti úkonu se posoudí jako předběžná otázka.¹⁰⁸ O. Řeháček s M. Vrbou k tomu shrnuli, že Vrchní soud v Praze zaujímá po právně teoretické stránce správný přístup, který však v praxi naráží na častou nevyhnutelnost dvojfázového postupu insolvenčního správce. Na přístup Nejvyššího soudu pohlížejí jako na poněkud pochybný, neboť dle něj může mít odpůřčí žaloba jen podobu žaloby na plnění, což je ale pro praxi příznivější.¹⁰⁹

Výše uvedená nejednotnost rozhodovací praxe soudů byla vyřešena legislativní cestou.¹¹⁰ Do ustanovení § 239 odst. 4 InsZ byl včleněn text umožňující odpůřčí žalobou rovnou požadovat vedle určení neúčinnosti úkonu i vydání peněžitého plnění nebo peněžité náhrady plnění poskytnuté od dlužníka neúčinným úkonem. Tím byl upřednostněn rychlejší a hospodárnější proces před teoreticky korektnějším a potvrzen názor Nejvyššího soudu, potažmo Vrchní soudu v Olomouci.

Otázkou ale zůstává, proč zákonodárce umožnil požadovat odpůřčí žalobou plnění jen v případě, že šlo o peněžité plnění nebo o peněžitou náhradu plnění. L. Müllerová vzhledem k vývoji právní úpravy v souladu s rozhodovací praxí Vrchního soudu v Olomouci očekává, že

¹⁰⁶ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 12. 2010, sp. zn. 13 Cmo 4/2010 (KSBR 44 INS 5753 / 2009).

¹⁰⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010; Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 102 VSPH 75/2013 (MSPH 99 INS 19057/2012).

¹⁰⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009.

¹⁰⁹ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. K některým otázkám spojeným s neúčinností právních úkonů dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 9, s. 307-308.

¹¹⁰ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

nová judikatura by se mohla vyvinout směrem k akceptaci více petitů v odpůrcí žalobě, kde by insolvenční správce požadoval vedle určení neúčinnosti také vydání jakékoliv věci nebo práva. Zároveň připomíná, že žaloby na vydání věci a na peněžité plnění jsou typově shodné.¹¹¹

Zákonná dikce ustanovení § 239 odst. 4 InsZ jasně stanovuje, že až právní mocí rozhodnutí, kterým bylo vyhověno odpůrcí žalobě, náleží dlužníkovu plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty. Neúčinnost právního úkonu na základě odporovatelnosti se zakládá konstitutivním rozhodnutím insolvenčního soudu, *ergo* s účinky *ex nunc*. To znamená, že do nabytí právní moci tohoto rozhodnutí plnění z neúčinného úkonu do majetkové podstaty nenáleží a nelze požadovat jeho vydání ani skrze odpůrcí žalobu. Proto se musel zákonodárce uchýlit k řešení explicitně povolujícímu možnost požadovat plnění před nabytím právní moci rozhodnutí o odpůrcí žalobě, respektive povolil v odpůrcí žalobě oba petitivy. Tímto praktickým řešením vytvořil pro peněžité plnění výjimku, nicméně tím učinil i značný zásah do samotné podstaty odpůrcí žaloby, potažmo do rozhodnutí o odpůrcí žalobě, kterému přiznal krom konstitutivního účinku také účinek deklaratorní. Stejně i v tomto případě zavedení výjimky v podobě povolení požadovat vydání peněžitého plnění považuji za správný krok, neboť jsem přesvědčen o důležitosti zásady hospodárnosti a rychlosti řešení sporů uvedené v ustanovení § 5 písm. a) InsZ. Zároveň tím byla vyřešena v praxi soudů sporná otázka, zda lze požadovat odpůrcí žalobou vedle určení neúčinnosti také vydání peněžitého plnění.¹¹² Jen nenacházím důvod, proč se výjimka omezuje pouze na peněžité plnění a *de lege ferenda* navrhuji zavést možnost požadovat odpůrcí žalobou také plnění nepeněžité povahy.

Ustanovení o odpůrcí žalobě v § 239 odst. 4 InsZ *in fine* uzavírá, že vylučovací žaloba není přípustná. Není to zapříčiněno překážkou *rei iudicatae*, neboť předměty řízení o odpůrcí žalobě a o vylučovací žalobě nejsou totožné. Nepřípustnost vylučovací žaloby je z důvodu projednání všech rozhodných skutečností již v řízení o odpůrcí žalobě, a tudíž v souladu se zásadou *ne bis in idem* nemůže docházet k opětovnému určování, zda posuzovaný předmět patří do majetkové podstaty či nikoliv.¹¹³

A na závěr bych rád poukázal na jednu výjimku z obecného pravidla nemožnosti pokračovat v incidenčních sporech po skončení insolvenčního řízení. Ustanovení § 159 odst. 6

¹¹¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 803.

¹¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

¹¹³ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 799.

InsZ totiž připouští, aby po skončení insolvenčního řízení zrušením konkursu dle ustanovení § 308 odst. 1 písm. c) InsZ, nebo rozhodnutím, jímž vezme insolvenční soud na vědomí splnění reorganizačního plánu, nebo rozhodnutí, jímž vezme insolvenční soud na vědomí splnění oddlužení, se na návrh dlužníkovy věřitele podaného do třiceti dnů od skončení insolvenčního řízení jedním z výše uvedených způsobů ve sporu na základě odpůrčí žaloby pokračovalo. Dnem dojití návrhu na insolvenční soud nastupuje věřitel na místo insolvenčního správce. Předpokládám, že o uplatnění nespotřebovaného odpůrčího nároku budou mít zájem např. věřitelé dlužníka, jehož úpadek byl řešen oddlužením, čímž se ubrání postupu uvedeném v ustanovení § 414 InsZ, kterým by byl dlužník osvobozen od placení pohledávek. Podáním návrhu si tak věřitelé zachovávají naději na dosažení uspokojení svých pohledávek.¹¹⁴

2.6. Neúčinnost na základě odporovatelnosti

Insolvenční zákon zcela jistě preferuje neúčinnost právních úkonů zjištěnou až konstitutivním rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě. Odporovat lze právním úkonům, které spadají pod obecnou definici neúčinnosti v ustanovení § 235 odst. 1 InsZ a zároveň pod některou ze tří tradičních hmotněprávních skutkových podstat uvedených v ustanoveních § 240 až 242 InsZ.¹¹⁵ Tyto hmotněprávní skutkové podstaty se dělí na (1) úkony bez přiměřeného protiplnění dle ustanovení § 240 (*undervalues*), (2) zvýhodňující úkony dle ustanovení § 241 InsZ (*preferences*), a (3) úkony úmyslně zkracující dle ustanovení § 242 InsZ (§ 242, *fraudulent transfers*).¹¹⁶

2.6.1. Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění

Insolvenční zákon obsahuje pozitivní i negativní vymezení právních úkonů bez přiměřeno protiplnění. Pokud jde o pozitivní vymezení, ustanovení § 240 odst. 1 až 3 InsZ specifikuje neúčinné právní úkony poskytnuté bez přiměřeného protiplnění a stanovuje čtyři podmínky, při jejichž kumulativním naplnění a následném prokázání v řízení, musí insolvenční soud rozhodnout o návrhu na neúčinnost kladně.

¹¹⁴ K osvobození dlužníka od placení pohledávek srov. HAVEL, Bohumil. Oddlužení – zbraň nebo hrozba? *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 54-55

¹¹⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 29 ICdo 44/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 48/2013.

¹¹⁶ RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášení znění. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 21, s. 769-770.

První podmínka spočívá v nedodržení ekvivalence dlužníkovy protiplnění. Zákonná dikce cílí na úkony, jimiž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, ke kterému se dlužník zavázal. Pro zjištění ekvivalence vzájemného plnění bude rozhodující srovnání ceny sjednané s cenou obvyklou, „*tj. cenou dosažitelnou při prodeji stejného nebo obdobného majetku za stejných nebo obdobných podmínek v daném místě a čase.*“¹¹⁷ Judikatura i převažující část odborné literatury zastává názor, že pokud úkonem nedojde k objektivnímu zmenšení dlužníkovy majetku, ale jen k nahrazení jednoho druhu majetku druhem jiným, nelze těmto úkonům odporovat. Objevují se však i názory, že pokud dlužník nahradí určitý druh svého majetku za druh jiný, typicky věci nemovitě za peníze, rozhodující pro posouzení úkonu jako zkracujícího by mělo být kritérium, zda můžou být věřitelé z protihodnoty uspokojeni stejně dobře, jako z věci zcizené. Jsem si vědom skutečnosti, že dlužník po získání velkého peněžitého obnosu může být motivován k jeho zašantročení či utracení, případně ukrytí, neboť s majetkem v peněžité formě snadněji zrealizuje jeho zkracující úmysl. A proto tento přesnější pohled na věc, založený na racionálním a praktickém myšlení uznávám a jsem přesvědčen, že může přispět k lepší dobytosti pohledávek.¹¹⁸

Druhá podmínka spočívá v okolnostech, při kterých k úkonu došlo. Dle ustanovení § 240 odst. 2 InsZ může být dlužníkův úkon bez přiměřeného protiplnění postižitelný pouze pokud jej učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo sice v úpadku nebyl, ale úkon k jeho úpadku vedl. Další část předmětného ustanovení zakládá vyvratitelnou právní domněnku, dle níž se má za to, že úkony bez přiměřeného protiplnění ve prospěch osob dlužníku blízkých nebo osob tvořících s dlužníkem koncern jsou učiněny v době dlužníkovy úpadku. Je tak na osobách dlužníku blízkých anebo osobách tvořících s ním koncern, aby prokázali, že dlužník v inkriminované době v úpadku nebyl.¹¹⁹

Třetí podmínka nutná ke splnění, aby mohlo být úspěšně odporováno právním úkonům bez přiměřeného protiplnění, spočívá v době učinění úkonu. Dle ustanovení § 240 odst. 3 InsZ musí být dlužníkův zkracující úkon učiněn v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení. Na osoby dlužníku blízké anebo osoby tvořící s ním koncern zákon opět pohlíží přísněji.

¹¹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 130/2004.

¹¹⁸ PULKRÁBEK, Zdeněk. Odporovatelnost tzv. ekvivalentních právních úkonů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 21, s. 753-756.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 ICdo 17/2013.

Úkonům ve prospěch těchto osob totiž lze úspěšně odporovat, pokud byly učiněny v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení.¹²⁰

Čtvrtá a poslední podmínka je splněna, pokud dlužníkův úkon nespadá do negativního vymezení neúčinných úkonů uvedeného v ustanovení § 240 odst. 4 InsZ.

Poté je na insolvenčním správci, aby v odpůrčí žalobě unesl důkazní břemeno a prokázal splnění všech výše uvedených podmínek. Skutková podstata v ustanovení § 240 odst. 1 InsZ nepředpokládá dlužníkův úmysl zkrátit věřitele svým jednáním ani vědomost druhé strany o finanční situaci dlužníka, a proto zjištění neúčinnosti úkonu je založeno pouze na objektivních důvodech.¹²¹

Poslední odstavec předmětného ustanovení obsahuje taxativní výčet negativního vymezení právních úkonů bez přiměřeného protiplnění a rozděluje je do čtyř skupin. První skupinu představují plnění uložená právními předpisy. „*Jsou to např. daně, clo, poplatky, pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pojistné na veřejné zdravotní pojištění, výživné ze zákona či jiné jim podobné povinné platby.*“¹²² Druhou skupinu tvoří příležitostní dary v přiměřené výši. Přiměřenost se posoudí vždy individuálně dle majetkových poměrů konkrétního dlužníka. Do třetí skupiny náleží právní úkony, jimiž bylo vyhověno ohledům slušnosti. Judikaturou bylo dovozeno, že „*pojmem „ohledy slušnosti“ použitý v § 240 odst. 4 písm. c) insolvenčního zákona je nutno vždy vykládat tak, že poskytnuté plnění musí vyhovovat těmto ohledům jak ve vztahu k nabyvateli plnění (majetku) - žalovanému, tak i insolvenčnímu dlužníkovi (obě tyto podmínky musí být splněny současně). Např. za naplnění ohledů slušnosti vůči jiné osobě (nabyvateli plnění) by bylo možné považovat poskytování výživného (byť by insolvenční dlužník nebyl podle zákona k tomu povinen) za situace, že by tato osoba (nabyvatel plnění) byla na tomto příjmu existenčně závislá. Na druhé straně muselo by být v takovém případě vyhověno i ohledům slušnosti ve vztahu k insolvenčnímu dlužníkovi, tj. jím poskytnuté plnění by muselo být přiměřené jeho majetkovým poměrům.*“¹²³ A konečně čtvrtou skupinu představují právní úkony, o kterých dlužník se zřetelem ke všem okolnostem

¹²⁰ Lhůta pro uplatnění práva odporovat dlužníkovi úkonu, na jehož základě bylo založeno právo na vklad do katastru nemovitostí, počíná běžet následujícího dne po dni, ve kterém vznikly účinky vkladu práva, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000.

¹²¹ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 441.

¹²² MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 810.

¹²³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 101 VSPH 910/2015 (MSPH 89 INS 13477/2013).

předpokládal, že mu zajistí prospěch. Je ale zároveň nutné, aby osoby, vůči kterým byly tyto úkony učiněny, nemohly ani při náležitě pečlivosti zjistit, že by mohly vést k úpadku dlužníka, anebo že dokonce v době učinění úkonu dlužník už v úpadku byl. Za žádných okolností sem však nespádají úkony, které dlužník učinil ve prospěch osob sobě blízkých nebo osob tvořících s ním koncern.

2.6.2. Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

Další hlavní skupinu neúčinných právních úkonů uvedenou v insolvenčním zákoně tvoří zvýhodňující úkony. Právní úprava těchto úkonů je obsažena v ustanovení § 241 InsZ, které je konstruováno obdobným způsobem jako ustanovení § 240 InsZ a rovněž uvádí pozitivní i negativní vymezení neúčinných právních úkonů. Také tato skutková podstata není založena na úmyslu jednajících zkrátit uspokojení věřitele. Zjištění neúčinnosti úkonů je založeno pouze na objektivních důvodech.¹²⁴ Ke zjištění neúčinnosti zvýhodňujících úkonů je stejně jako u neúčinných úkonů bez přiměřeného protiplnění nutné kumulativní splnění čtyř podmínek.

První podmínka spočívá v přednostním uspokojení některého (některých) věřitelů na úkor ostatních. Ustanovení § 241 odst. 1 InsZ upravuje, že zvýhodňujícím úkonem v insolvenčním právu je úkon, „*v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu*“. Zvýhodňujícím úkonem nedochází ke změně poměru mezi součtem všech v insolvenčním řízení uspokojovaných pohledávek a hodnotou majetku určeného pro uspokojení těchto pohledávek. Dlužník zvýhodňujícím úkonem hradí již existující dluh a hradí jej pouze v odpovídající výši.¹²⁵ Podstata zvýhodňujícího úkonu spočívá v nežádoucím nakládání se společným zdrojem.¹²⁶ Silně se zde projevuje zásada poměrného uspokojení věřitelů dle ustanovení § 1 písm. a) InsZ a zásada uvedená v ustanovení § 5 písm. b) InsZ, dle které věřitelé, kteří mají stejné nebo obdobné postavení v insolvenčním řízení, mají rovné možnosti.

Druhá podmínka je vymezena v ustanovení § 241 odst. 2 InsZ a je naprosto shodná s podmínkou uvedenou v ustanovení § 240 odst. 2 InsZ. Opětovně uvádím, že dle ustanovení § 241 odst. 2 InsZ se může dlužník dopustit zvýhodňujícího úkonu pouze, pokud jej učinil

¹²⁴ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 447.

¹²⁵ Dlužník poskytuje věřiteli pouze přiměřené protiplnění.

¹²⁶ KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 447.

v době, kdy byl v úpadku, nebo sice v úpadku nebyl, ale úkon k jeho úpadku vedl. Další část předmětného ustanovení zakládá vyvratitelnou právní domněnku, dle níž se má za to, že zvýhodňující úkony ve prospěch osob dlužníku blízkých nebo osob s dlužníkem tvořících koncern, jsou učiněny v době dlužníkovy úpadku. Je tak na osobách dlužníku blízkých anebo osobách tvořících s ním koncern, aby prokázali, že dlužník v inkriminované době v úpadku nebyl.¹²⁷

Rovněž třetí podmínka obsažená v ustanovení § 241 odst. 4 InsZ je naprosto shodně vymezená jako v ustanovení § 240 odst. 3 InsZ. Dle ustanovení § 241 odst. 4 InsZ musí být zvýhodňující dlužníkův úkon učiněn v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení. Na osoby dlužníku blízké anebo tvořící s ním koncern zákon opět pohlíží přísněji. Úkonům ve prospěch těchto osob totiž lze úspěšně odporovat, pokud byly učiněny v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení.¹²⁸

A čtvrtá podmínka podmiňující označení zvýhodňujícího úkonu za neúčinný spočívá v nepodřazení úkonu pod jednu ze tří skupin obsažených v taxativním výčtu negativního vymezení neúčinných zvýhodňujících úkonů uvedeného v ustanovení § 241 odst. 5 InsZ. První skupinu úkonů, které nemohou být neúčinnými, představuje zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu.¹²⁹ Druhou skupinu představují právní úkony učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterých dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch. Je ale zároveň nutné, aby osoby, vůči kterým byly tyto úkony učiněny, nemohly ani při náležitě pečlivosti zjistit, že by úkony mohly vést k úpadku dlužníka, anebo že dokonce v době učinění úkonů dlužník už v úpadku byl. Za žádných okolností sem však nespádají úkony, které dlužník učinil ve prospěch osob jemu blízkých nebo osob tvořících s ním koncern. A poslední skupinu tvoří úkony, které dlužník učinil za podmínek předpokládaných insolvenčním zákonem. Tedy úkony učiněné za trvání moratoria

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 ICdo 17/2013.

¹²⁸ Lhůta pro uplatnění práva odporovat dlužníkovu úkonu, na jehož základě bylo založeno právo na vklad do katastru nemovitostí, počíná běžet následujícího dne po dni, ve kterém vznikly účinky vkladu práva, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000.

¹²⁹ Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 ICdo 13/2012, „*pro posouzení, zda smlouva o zřízení zástavního práva je zvýhodňujícím právním úkonem, je tak nevýznamné, zda šlo o právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku a zda byly splněny další podmínky určené v ustanovení § 241 odst. 5 písm. b) insolvenčního zákona; podstatné je pouze to, zda za zřízení zajištění závazku dlužník současně obdržel přiměřenou protihodnotu. Za takovou hodnotu pak v žádném případě nelze považovat ani „prolongaci“ splátek (sporným právním úkonem zajištěné) pohledávky, ani „případné“ prominutí sankcí spojených s porušením povinnosti dlužníka k úhradě této pohledávky“.*

a úkony učiněné v posledních třiceti dnech před vyhlášením moratoria dle ustanovení § 122 odst. 1 InsZ, a podobně.

Ustanovení o zvýhodňujících úkonech v § 241 odst. 3 InsZ obsahuje také demonstrativní výčet zvýhodňujících právních úkonů. Dle něho jsou zvýhodňujícími úkony zejména úkony, kterými dlužník (1) splnil dluh před splatností, (2) dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch, (3) prominul dluh svému dlužníkovi nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik svého práva, (4) anebo poskytl svůj majetek k zajištění existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné. Jelikož je však výčet demonstrativní, odporovat lze i jiným, charakterově podobným úkonům.

2.6.3. Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

Třetí typ neúčinných právních úkonů vychází z ustanovení § 242 InsZ a představuje úmyslně zkracující právní úkony. Jedná se o všechny úkony, kterými dlužník třeba i před zahájením insolvenčního řízení úmyslně zkracuje uspokojení svých věřitelů. Zároveň je tento dlužníkův zkracující úmysl druhé straně znám nebo ji se zřetelem ke všem okolnostem musí být znám. Skutková podstata je založena na subjektivních důvodech neúčinnosti. Insolvenční správce bude ve sporu na základě odpůrcí žaloby úspěšný jedině tehdy, pokud prokáže dlužníkův zkracující úmysl i vědomost druhé strany o zkracujícím úmyslu. V ustanovení § 242 odst. 2 InsZ je ovšem stanovena vyvratitelná právní domněnka, dle níž osobám dlužníku blízkým nebo osobám, které tvoří s dlužníkem koncern, je dlužníkův úmysl znám. V takovém případě nebude insolvenční správce vědomost druhé strany o zkracujícím úmyslu prokazovat, ale naopak je na osobách dlužníku blízkých nebo osobách tvořících s ním koncern, aby prokázaly, že nemohly ani při náležitě pečlivosti poznat dlužníkův úmysl zkrátit věřitele.¹³⁰ Jestliže by měly zkracující úmysl obě smluvní strany, nešlo by o neúčinný úkon, ale pro rozpor se zákonem o neplatný¹³¹ úkon.¹³²

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1912/2000.

¹³¹ K rozlišování mezi absolutní a relativní neplatností srov. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2083-2085.

¹³² KRECHLER, Martin. In MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 452.

Dle ustanovení § 242 odst. 3 InsZ lze úspěšně odporovat úmyslně zkracujícím právním úkonům, jen byly-li učiněny v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení.¹³³

2.7. Neúčinnost ze zákona

Neúčinnost právních úkonů lze koncepčně rozdělit do dvou směrů. Jednou variantou je neúčinnost nastávající ihned po naplnění hypotézy právní normy zakládající neúčinnost. Neúčinnost tak nastává přímo ze zákona a pouze se deklaruje¹³⁴. V insolvenčním řízení má pro věřitele v podstatě stejný význam jako absolutní neplatnost. Faktický rozdíl mezi oběma instituty lze nalézt jen stěží. Druhá varianta neúčinnosti nastává na základě uplatněného odporu a vydaného konstitutivního rozhodnutí insolvenčního soudu.¹³⁵

Novela insolvenčního zákona¹³⁶ účinná od 1. 1. 2014 doplnila ustanovení § 235 odst. 2 InsZ, čímž byl odstraněn dřívější problém vyvstávající v praxi, zda se neúčinnost zakládá přímo zákonem nebo až rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě, a to ve prospěch neúčinnosti na základě odporu, resp. ve prospěch řešení sporů odpůrčí žalobou. I přes touto novelou jednoznačně preferovaný způsob zjišťování neúčinnosti zůstal v insolvenčním zákoně zachován jeden případ, kdy neúčinnost nastane, aniž by o ní rozhodoval soud.¹³⁷

Dle ustanovení § 246 odst. 1 InsZ přechází prohlášením konkursu oprávnění nakládat s majetkovou podstatou a další práva příslušející dlužníkovi na insolvenčního správce. Zákonná dikce § 246 odst. 2 InsZ pojednávající o neúčinnosti právních úkonů dlužníka z důvodu přechodu oprávnění nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce, je svým způsobem unikát mezi ostatními normami insolvenčního zákona upravujícími neúčinnost právních úkonů. Jako jediná explicitně vylučuje generální postup v souladu s ustanovením § 235 odst. 2 InsZ, což znamená, že se jedná o jediný případ neúčinnosti úkonu v insolvenčním řízení, kde neúčinnost

¹³³ U právních úkonů, na jejichž základě bylo vloženo právo do katastru nemovitostí, počíná běžet pětiletá lhůta k podání odpůrčí žaloby ode dne následujícího po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu, viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000.

¹³⁴ Vrchní soud v Praze ve svém usnesení ze dne 15. 9. 2011, sp. zn. 102 VSPH 90/2011 judikoval, že ačkoliv to z insolvenčního zákona „přímo nevyplývá, rozlišuje neúčinnost právních úkonů na základě odporovatelnosti a neúčinnost právních úkonů ze zákona. Obě tyto formy neúčinnosti se liší tím, že neúčinnost na základě odporovatelnosti se zakládá soudním rozhodnutím, které má konstitutivní povahu, kdežto neúčinnost na základě zákona se zjišťuje, deklaruje.“

¹³⁵ ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. K některým otázkám spojeným s neúčinností právních úkonů dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 9, s. 305-306.

¹³⁶ Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

není zjišťována na základě konstitutivního rozhodnutí insolvenčního soudu o odpůrčí žalobě insolvenčního správce. Neúčinnost právních úkonů dlužníka vůči věřitelům zde nastává *ex lege* a insolvenční správce pak soupisem zahrne plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty, aniž by podal odpůrčí žalobu.¹³⁸ Důvodová zpráva¹³⁹ pro tento zvolený přístup argumentuje zejména zjednodušením a zrychlením procesu sloužícímu k navrácení majetku do majetkové podstaty a zároveň uvádí, že pokud by byl subjekt přece jen dotčen na svých právech neoprávněně, může se bránit vylučovací žalobou. Závěrem důvodová zpráva dodává, že jelikož jsou údaje o dlužníkovi a další podstatné dokumenty zveřejněny v insolvenčním rejstříku, měl by se každý, kdo je bdělý svých práv, vyvarovat právního úkonu týkajícího se majetkové podstaty dlužníka.

¹³⁸ KOVÁŘOVÁ KOCHOVÁ, Ingrid. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 234.

¹³⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

3. Vzájemný vztah mezi neplatností a neúčinností právních úkonů v insolvenčním řízení

Neplatnost a neúčinnost právních úkonů jsou dva odlišné následky postihující zákonem vymezené právní úkony. Může nastat situace, kdy je zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazku dlužníka a současně jej lze považovat za neúčinný. V takovém případě se dle zákonné dikce § 234 InsZ postupuje podle § 233 InsZ, *ergo* dle ustanovení upravujícího neplatnost právních úkonů. Je zde jasně vyjádřena preference postupu řešícího neplatnost před postupem řešícím neúčinnost. S tím souvisí i fakt, že neúčinnost právního úkonu může nastat pouze u platného úkonu. Neplatný právní úkon totiž nemůže založit žádná práva ani povinnosti.¹⁴⁰ Samozřejmě relativně neplatný právní úkon vyvolá zamýšlené právní účinky, nicméně pokud se oprávněná osoba neplatnosti dovolá, působí neplatnost *ex tunc*. Neplatným úkonem tedy nelze zkrátit pohledávky věřitelů, a proto o neúčinnosti nemůže být řeč. Z logiky věci pak u neplatného úkonu (nikoli relativně neplatného) nikdy nelze vyslovit jeho neúčinnost. Podání odpůří žaloby v takovém případě není v souladu s ustanovením § 233 InsZ a insolvenční soud ji zamítne pro nedůvodnost.¹⁴¹ Pro doplnění pravidel ve vztahu mezi neplatností a neúčinností uzavírám, že dle ustanovení § 236 odst. 1 InsZ není neúčinností právního úkonu dotčena jeho platnost.

V případě relativní neplatnosti lze právnímu úkonu, v té době platnému, odporovat. Poté je na insolvenčním správci, zda se rozhodne pro uplatnění neplatnosti anebo podá odpůří žalobu. Volit variantu postupu bude podle kritéria výhodnosti a příznivosti pro majetkovou podstatu. Obě varianty zajišťují navrácení dlužníkovu plnění do majetkové podstaty. Odlišnost ale nastává v případě vzájemného plnění, kde při neplatném právním úkonu dochází k bezdůvodnému obohacení a obě stany jsou povinny vrátit vše, co nabyly. U neúčinného právního úkonu mají strany totožnou povinnost, nicméně, není-li plnění oprávněných osob v majetkové podstatě rozpoznatelné, typicky peníze, nebo se v majetkové podstatě nenachází, insolvenční správce jej oprávněné osobě nevydá a pouze ze zákona nastává fikce, že pohledávka, která oprávněným osobám vznikla, se považuje za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky. A jelikož v insolvenčním řízení dochází k plnému uspokojení přihlášených

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000.

¹⁴¹ MÜLLEROVÁ, Lenka. In HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 767.

pohledávek jen vzácně, ba naopak většinou dochází k uspokojení v ne příliš vysoké procentní výši, dojde tímto postupem k poměrnému rozdělení vydaného vzájemného plnění mezi všechny přihlášené věřitele a osobám, které vydaly vzájemné plnění z neúčinného úkonu, se většinou vrátí pouze zlomek jejich původního plnění.¹⁴² Ve většině případů tak bude tato varianta pro majetkovou podstatu příznivější, takže předpokládám příklon insolvenčních správců právě k ní.

¹⁴² ARCHIV HN. *Lesk a bída insolvenčních řízení: více jak polovina věřitelů nedostane ani korunu* [online]. iHNed.cz, 18. 6. 2015 [cit. 7. 4. 2018]. Dostupné na <<https://byznys.ihned.cz/zakony-obchodni-vztahy/c1-64182780-lesk-a-bida-insolvenčních-řízení-více-jak-polovina-věřitelů-nedostane-ani-korunu>>.

Závěr

Instituty neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení představují žádoucí součást právní úpravy insolvenčního řízení upravující proces vedoucí od prohlášení úpadku až k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení přihlášených pohledávek dlužníkových věřitelů. Lze konstatovat, že se jedná o fungující instituty, které napomáhají eliminovat nejen nepoctivé právní úkony dlužníků, ale i třetích osob. Speciální právní úprava neplatnosti právních úkonů v insolvenčním řízení přiznává pravomoc a příslušnost k veškerým řízením o určení neplatnosti výlučně insolvenčním soudům, což zajišťuje lepší ochranu majetkové podstaty dlužníka a zároveň napomáhá k efektivnějšímu vydávání majetkového prospěchu získaného plněním z neplatných právních úkonů zpět do majetkové podstaty. V insolvenčním zákoně obsažena komplexní právní úprava neúčinnosti právních úkonů je konstruována tak, aby pokryla a reagovala na všechna specifika vyvstávající v insolvenčním řízení. A oproti obecnému odpůrčímu právu poskytuje vesměs širší možnosti uplatnění odporu.

Instituty neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení nacházejí svá opodstatnění tehdy, když osoby v úpadku disponují nebo alespoň v minulosti disponovali aktivy, jejichž hodnota není zanedbatelná. V takových případech jsou totiž osoby v úpadku značně motivovány k nepoctivým machinacím vedoucím k ochraně jejich aktiv namísto toho, aby svá aktiva využili k alespoň částečnému uspokojení věřitelů. Již samotná existence zákonné úpravy institutů neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů může pozitivně působit na rozhodování osob v úpadku a také na další osoby, zda se neplatného či zkracujícího úkonu vůči věřitelům skutečně dopustí a může je od těchto úkonů odradit. Nicméně restriktivní funkce zákona ve smyslu omezování tendencí k uspokojování subjektivních potřeb zdaleka neusměrňuje společnost dostatečně. Pouze touto funkcí není naplněn ani smysl a účel předmětných ustanovení insolvenčního zákona. Stejně tak se nelze spolehnout na dodržování morálky, dobrých mravů, nebo veřejného pořádku osob v úpadku. Proto k neplatným a k neúčinným úkonům stále dochází a vyvstává potřeba existence kvalitní právní úpravy, která je schopna takové úkony účinně regulovat. Ta mimo jiné přispěje k naplňování zásady *pacta sunt servanda*.

Ke zdárnému využívání předmětných institutů v praxi je nutná preciznost zákonné úpravy, která jasně stanoví, který úkon je neplatný a který neúčinný a zároveň poskytne efektivní možnost procesní obrany proti těmto úkonům. Po analýze příslušných ustanovení insolvenčního

zákona, především procesní povahy, je zřejmé, že tyto instituty v praxi fungují a plní svou roli, nicméně jejich právní úprava zdaleka není dokonalá. Na několika místech je význam textu právních norem nejasný, případně pravidla z něj plynoucí nedávají v rámci komplexní právní úpravy smysl. Tyto nepřesnosti poté kladou veliký důraz na správný výklad předmětných ustanovení. Nedokonalostí právní úpravy se interpretace práva stává o poznání obtížnější.

Na několika místech diplomové práce dochází při analýze a výkladu právních norem týkajících se neplatnosti a zejména i neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení, ke střetávání protichůdných názorů vycházejících z odborné literatury. Rozdílné nazírání odborníků na rozebíranou problematiku je založeno na různých argumentech. Po rozebrání těchto rozporných, často až protichůdných názorů, se práce snaží najít nejlepší možné východisko a podložit jej racionálními důvody.

Dokonce ani soudní judikatura Vrchního soudů v Praze a Vrchní soudu v Olomouci není na danou problematiku pokaždé jednotná. Přestože se Nejvyšší soud snaží výklad nejednoznačně naformulovaných právních norem sjednocovat, ne vždy se mu daří nalézt nejoptimálnější řešení. Při snaze o sjednocení judikatury se dokonce nesystematicky uchyluje vytváření *ad hoc* konstrukcím. Z důvodu ne vždy přesného soudního výkladu problematických ustanovení se jeví využití legislativního procesu k odstranění nepřesností jako nejvhodnější postup.

Požadavek vysoké legislativně-technické kvality právní úpravy insolvenčního řízení není zcela naplněn a je na místě provést částečnou novelizaci insolvenčního zákona, která odstraní několik nedostatků. Ostatně insolvenční zákon nabyl účinnosti před deseti lety a stále se dá řadit mezi mladší právní předpisy. Za takhle krátkou dobu jeho text prošel řadou dílčích novel a o další novele se nyní aktivně jedná na půdě parlamentu. Obrovský význam pro diplomovou práci zkoumané instituty měla tzv. revizní novela insolvenčního zákona, která stejně jako občanský zákoník nabyla účinnosti 1. 1. 2014. Tou byly některé interpretační rozpory vyřešeny, avšak zdaleka ne všechny. Zároveň je ale nutné poznamenat, že ne všechny v praxi aktuální problémy vyvstávající při využívání institutů neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení vznikají pouze z důvodu nedokonalé právní úpravy. K některým dochází pouze z důvodu nezvolení toho nejpřesnějšího výkladu práva.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s.
- POLIŠENSKÁ, Petra, FEBEROVÁ, Radka. *Exekuční a insolvenční právo: výběr z důležitých soudních rozhodnutí v exekučním a insolvenčním právu za období leden 2014 až prosinec 2015*. 1 vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 222 s.
- RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 624 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 360 s.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část druhá: řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 1. vydání. Praha: Leges, 2015. 352 s.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 565 s.
- ZELENKA, Jaroslav a kol. *Insolvenční zákon. Poznámkové vydání s důvodovou zprávou a nařízením rady ES 1346/2000*. 1. vydání. Praha: Linde, 2007. 704 s.

Komentáře

- HÁSOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1504 s.
- KOZÁK, Jan, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, 1668 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- MARŠÍKOVÁ, Jolana a kol. *Insolvenční zákon: s poznámkami, judikaturou, nařízením Rady ES 1346/2000 a prováděcími předpisy*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, 864 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr, et al. *Občanský zákoník-velký komentář. Svazek III. § 419-654*. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, 1234 s.

Články

- GRYGAR, Eduard. *Insolvence a notářství. Ad Notam*, 2016, roč. 15, č. 5, s. 7-10.
- HAVEL, Bohumil. *Oddlužení – zbraň nebo hrozba? Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 50-55.

- POHL, Tomáš. Základní principy nové právní úpravy řešení úpadku v České republice. *Bulletin advokacie*, 2007, roč. 14, č. 11, s. 19-37.
- PULKRÁBEK, Zdeněk. Odporovatelnost tzv. ekvivalentních právních úkonů. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 21, s. 753-760.
- RICHTER, Tomáš. Insolvenční zákon: od vládního návrhu k vyhlášení znění. *Právní rozhledy*, 2006, roč. 14, č. 21, s. 765-774.
- RICHTER, Tomáš. Základní zásady insolvenčního řízení. *Právník*, 2016, roč. 157, č. 9, s. 713-732.
- ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. K některým otázkám spojeným s neúčinností právních úkonů dle insolvenčního zákona. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 9, s. 305-312.
- ŘEHÁČEK, Oldřich, VRBA, Milan. Plnění dluhu jako zvýhodňující právní jednání. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 17, s. 573-579.
- TROUP, Tomáš, RAKOVSKÝ, Adam. Deformace obecného odpůrčího práva v prostředí insolvence aneb hůl do vody vnořená zdá se býti zlomená. *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 10, s. 273-287.
- TROUP, Tomáš, RAKOVSKÝ, Adam. Poznámka k rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci souběhu obecné a insolvenční odporovatelnosti aneb když méně je ...méně. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 9, s. 32-36.

Internetové zdroje

- ARCHIV HN. *Lesk a bída insolvenčních řízení: více jak polovina věřitelů nedostane ani korunu* [online]. iHNed.cz, 18. 6. 2015 [cit. 7. 4. 2018]. Dostupné na <<https://byznys.ihned.cz/zakony-obchodni-vztahy/c1-64182780-lesk-a-bida-insolvencnich-rizeni-vice-jak-polovina-veritelu-nedostane-ani-korunu>>.
- VIDOVIČOVÁ, Lenka. *Incidenční spory* [online]. Bulletin advokacie, 20. 9. 2012 [cit. 9. 2. 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/incidencni-spory?browser=mobi>>.

Právní předpisy

- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. 264/2006 Sb., účinném ke dni 31. 12. 2007.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 132/2011 Sb. účinném ke dni 1. 1. 2013.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Judikáty

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 33/15.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 392/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 29 Cdo 2517/2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. 29 Cdo 914/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2014, sp. zn. 21 Cdo 953/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. 29 ICdo 77/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2014, sp.zn. 29 Cdo 677/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3310/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sp. zn. 21 Cdo 539/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2281/2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2007, sp. zn. 29 Odo 572/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2684/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 732/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 11. 1998, sp. zn. 31 Cdo 542/98.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 130/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 29 ICdo 44/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 48/2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 29 ICdo 13/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1912/2000.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2009, sp. zn. 29 Odo 788/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. 29 ICdo 17/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 4043/2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. 21 Cdo 2299/2013.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2009, sp. zn. 20 Cdo 1789/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2017, sp. zn. 29 ICdo 115/2017.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 Cdo 3/2013.
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2016, sp. zn. 101 VSPH 910/2015 (MSPH 89
INS 13477/2013).
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 9. 2010, sp. zn. 15 Cmo 72/2010.
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 2. 2002, sp. zn. 13 Cmo 295/2001.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 5. 2013, sp. zn. 1 VSPH 579/2013.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 9. 2011, sp. zn. 102 VSPH 90/2011.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 103 VSPH 11/2016.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. KSUL 69 INS 4837/2008, 1 VSPH
109/2009.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 3. 2013, sp. zn. 102 VSPH 75/2013 (MSPH 99 INS
19057/2012).
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 12. 2010, sp. zn. 13 Cmo 4/2010 (KSBR 44
INS 5753 / 2009).
Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 1998, sp. zn.
Cpjn 19/98.

Jiné zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 182/2006 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 294/2013 Sb.

Insolvenční rejstřík. [cit. 13. 4. 2018]. Dostupné na <<https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zaměřuje na instituty neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení. Popisem a analýzou příslušných ustanovení zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) je poukázáno na význam zkoumaných institutů pro ochranu majtkové podstaty před nepoctivým jednáním dlužníka. Úkolem práce je poskytnout aktuální výklad k pochopení a využití daných institutů v praxi. Cílem je poukázat na problematické aspekty právní úpravy a nalézt možná východiska. Jádro práce spočívá v rozboru procesních právních norem. Práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol. První kapitola se zabývá neplatností právních úkonů v insolvenčním řízení a druhá kapitola neúčinností právních úkonů v insolvenčním řízení.

Abstract

The master's thesis focuses on the institutes of invalidity and ineffectiveness of legal acts in insolvency proceeding. The thesis describes and analyses relevant legal norms contained in Act no. 182/2006 Coll., on Bankruptcy and Settlement (insolvency act) and points out importance those institutes of protecting underlying assets from being unlawfully reduced by debtor. Task of the thesis is to give current interpretation for the understanding and use those institutes in practice. The aim is to point out problematic aspects of legislation and provide possible solutions. The core of the thesis consists in analysis of procedural legal norms. The thesis is divided into two main chapters. The first chapter deals with invalidity of legal acts in insolvency proceeding and the second chapter deals with ineffectiveness of legal acts in insolvency proceeding.

Seznam klíčových slov

Úpadek	Bankruptcy
Insolvenční řízení	Insolvency proceeding
Insolvenční právo	Insolvency law
Neplatnost	Invalidity
Neúčinnost	Ineffectiveness
Odporovatelnost	Objectionability
Incidenční spor	Incidental disputes
Insolvenční soud	Insolvency court
Insolvenční správce	Insolvency representative
Dlužník	Debtor
Věřitel	Creditor